трольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дену ◆ ШОАТТА, 2 АПРЕЛЬ, 1983 ШУ. ◆ № 40 (6762). ◆ Мах 3 кеп.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

1983 шера 30 марта хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума ялгlанара заседани. Цига ладийгlар къахьегамхой письмошна, заявленешна, жалобашца районга халкъа депутатий Советашна бечабалхах Ачхой-Мартановски райисполкома председатела А. Х. Макаева лъча докладага. Цу хьакъехьа бlарчча хьажийцача беш бола дика болх белгал а баьккха. Лаккхехьарча Совета Президиумо уйла тlаьхийтар райисполкомо исполкома отделий, предприятей, совхозий, учреждений, организаций дуккхагlча кулгалхоша, халкъа депутатий юртий Советий исполкомаша къахьегамхой письмой, заявлений, жалобай боагlаш бола лоархlам ца бара, граждааний хьашташка, царl дlадехарашна формалша, дика уйла ца еш хьежаш хилара а парграв доагlар райисполкомо хьа ца дехаш хилара а.

Лаккхехьарча Совета Президиумо Ачхой-Мартановски райисполкомагара хьадийхар граждаиаша йоазонца а шоаш хьаухаш а дlадехарашка хьожачара яхозчайбоацараш дlадоахилга, из болх долаш долча вакходательствага хьежжа делабелга.

Президиума заседане иштта дийшар «Парте XXVI съезда, КПСС ЦК майски ноябрьски Пленумий решенешна хьежжа халкъа депутатий Малгобекски юрта Совето боахаман социальни дехкараш кхоачашдара къахьегамхой сарцагlбоахаш беча балхах».

Дийцача дерригача дешай хьакъехьа Лаккхехьарча Совета Президиумо тlаьй цар доагlаш дола соцамаш.

БIАЬСТАН ДЕНО ШЕРА КХОАБ

ШЕРРА ЯХЬ А ЙОАРЖАЯЬ

Кlезига бац «Назрановский» совхоза балха йоккха опыт йолаш, лаьттана дика доал деш бола механизатораш. Цудухьа, укх тlеххьарча шерашка дикка лакхъеннай укхаза лаьтта леладара культура. Толам баккхара ларл — совхоза механизаторашна кхашкара балхаш ханнахьеи дикен чакхдаха lомабалар. Дика дlадоладаьд укхаза бlаьстан кхашкара балхаш. Хlана аьлча, карарча шера совхоза лаьтта леладерашна тlаийцад доккхий социалистически дехкараш. Уж толаме кхоачашдарах тийша да дика, агротехнико дlадеххача ханашка юртбоахама культураш дlайийна яхар. Таханарча дийнахьа совхоза лаьтта леладерашта хьалхашка латта керттера декхар да из. Хlаьта, из декхар совхоза механизаторашна дика кхетадеш хилар гуш да. lуйрийна дlадолвдале сайрийна боад къовлабаллалца цахаддаш латт совхоза кхашка юртбоахама культураш дlаювш йолча агрегаташа ду таташ. Хоза латтача хана хlара сахьатах, минутах бизза пайда эца гlерташ, хьинар кхо а ца деш къахьегаш ба совхоза ерригача отделенеи механизатораш.

Хьалхарча шерашка санна укх шера а эггара хьалха кхашка юртбоахама культураш дlаювш йола агрегаташ араяха боккъо совхоза дикагlболча механизаторашта елар. Оалаш ма дий: «беркате волча саго дlадоладьар, беркате чакхдоал». Йишта, беркате, хьаънала къахьегамхой лоархlаш ба совхозе механизатораш Ужахов lаддрахьман, Плиев Гlапур, Плиев Джабраьил. Цудухьа цар боахаме эггара хьалха араьхар кхашна шоай агрегаташ.

Кхаь дийнахьа 100 гектара тlа кен дlабе декхарийла бар дикагlбола механизатораш. Бакъда, lаддрахьманеи, Гlапуреи, Джабраьилеи вlаштlехьдаьлар из болх шин дийнахьа чакхбаккха.

— Дика дlабода горохаца вlашагlъэбаь кен дlабувш боахкача механизаторий болх а, — йоах совхоза керттерча агронома Газдиев Ахьмадя. — 500 гектара тlа дlабе беза тха из. Хlаьта, хlанзлехьа 150 гектара тlа дlабийна баьннаб. Болх сихагlа дlагlоргболаш механизаторашта мел эша хьалаш вlаштlехьдаьхад. Кхайна йисте масса а дежурство дlахьош я технически гlулакх деш йола машина, автозаправщик: цахаддаш хьатlакхухь дlаде фу. Делкъа ха хьатlакхаьчача механизаторашта кхай тlа хьакхухь бlейка кхача. Цу мел долча гlулакхаша карагlдоалийт тхона агротехнико дlа ма деххара, сихен дикен болх бе.

Ше-ше хьалкавала гlерташ, шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш ба механизатораш. Дийнахьара норма 12 гектар я. Бакъда, дуккхагlчарна из норма тlехкхоачашъе карагlдоал. Къаьстта, белгалбаьннаб механизатораш Веданжев Муради Котиев Шумоахеи. Царех хlаране вlаштlехьдоал дийнахьа 24 гектара тlа горохаца цхьана кен дlабе. Яьнта аьлча, шин норма кхоачашъе. Цар сийна, кхай тlа арахийцай «Молни». Иштта, яхье хьалха латтача механизаторашта дlаьенна ахчан премеш. Бакъда, дукха леладизар хьалхле Мурадаси Шумоахеи. Делкъа ха хьатlакхаьчача хава, хlама дуъаш багlача механизаторашка цхьа-шин минута шийта ладувгlа дийхар совхоза керттерча агронома Газдиев Ахьмада.

— Шун, массане а безам тlагlоргболаш цхьа хоам бенаб сога Аьлти-Юртарча отделенера. Механизатора Ужахов Мустафас, вай юртбоахама культураш дlае доладеннача дене ца хиина рекорд оттаьй, цхьан дийнахьеи ах дийнахьеи 37 гектара тlа горохаца вlашагlъэбаь кен дlабийнаб! — аьлар цо.

Тlаккха, Шумоаха хьал а гlетта, вела а веина агрономага аьлар:

— Сога хатта вицвеннав хьо, Ахьмад, хьалхара моттиг дlалла со дага ва е вац? Котваьннар малав ховргда вайна сайрийна болх чакхбаьнначул тlехьагlа. Цудухьа, Мустафайга дlахайтадахь, со гуша къовсавала бевам болаш волга.

...Сайрийна, агрономаца Газдиев Ахьмадаца тхо совхоза конторе долаш, тхога хоам бир:

— Шин дийнахьа, Котиев Шумоахас а Ужахов Мустафас а, хlаране 50 гектара тlа горохаца цхьана кен дlабийнаб. Хlаьта, шоай болх тlехдика кхоачаш я баьб.

Цудухьа, хьалхара моттиг шин механизатора екъа езаш хилар. Цо къаьгга хьахьокх совхоза кхашка юртбоахама культураш дlаювш боахкача механизаторашта юкъе шерра социалистически яхь яьржалга. Из делаяро доккха гlо-новкъостал ду совхоза кхашкара балхаш сихен дикен дlадахьа.

Кхашкара балхаш дlадоладаьд Хачубаров Хьадиса кулгалдеча совхоза коартолаш лелаеча звенос а. 150 гектара тlа дlае лерхl механизатораша коартолаш. Из болх ворхl дийнахьа чакхбаккха, аьнна дош деннад коллективо. Хlаьта хьалхарча дийнахьа баьча балха итогашка хьежача гуш да коартолаш лелаераша шоай дош кхоачашдергхилар. Норма 3,5 гектар йолаш хlара механизатора вйа дlакхаьчар дийнахьа 5 гектар совгlа коартолаш дlае.

Хlаьта, вокх кхай тlа шекара свеклаш дlаювргйола лаьтта кийчдеш боахк совхоза свеклаш кхееераш. Хlара гектара тlара 350 центнер свеклаш яха лерхl цар укх шера.

Кхашка шоай агрегаташ аралха кийчлуш ба совхоза хьажкlаш лелаераш а. Соахка санна укх шера а индустриальни хьисапе 1300 гектара тlа алата лаьрхlа хьажкlаш дlае лерхl боахаме.

Ш. ХУСЕЙНОВ.

ЦХЬАН КОМПЛЕКСАГIА

ФОТОРЕПОРТАЖ

Укх бlаьсти 600 гектар коартолаш дlае езаш ба Назрановски района «Экажевский» совхоза къахьегамхой. Цу гlулакха хьалхе а лаьрхlа кийчо а яь кхай тlа арабаьннаб уж. Коартолаш дlае йолаьй 26 марта.

Агротехнически бокъонаша дlа ма деххара дикен шин ханнахьеи еррига коартолаш дlайийна яхара оарцагlбаьннаб совхоза цlи хеза звеньевой Евлоев Хьажбийкар. Бузуртанов Махьмадгири, Аушев Ювсап, Угурчиев lамархан, кхыбараш. Цхьа шу дlаладхийтац цар боккха толам ца боаккхаш. Дика хьунсъае лерхlаш ба уж коартолаш укх шера а.

Коартолаш сиха дlайийна яхара кхай тlа араьккхай дика гоаль тракторащ, сеялкаш. Механизаци юкъейоалае езача балханта механизаци я яьй. Масала, сеялкаш дlаювча коартолех хьалъюлаш дукха ха ца йоляйтара ГАЗ-53 яха самосвал кийчъяьй совхоза гоазанчаша. Цул совгlа хранилищешкара хьаара йовхараш а транспортерашца тlайотт самосвалашта. Цу гlулакхо а вlаштlехьдовлийт ха кlезига йоалрал совгlа дlае метаргйоацаш йола коартолаш геттара сиха хьакъоастае.

Иштта вlаштlехь а даьха барт-цхьоагlо йолаш болх дlаболабарах 2 апрель хьатlаоттал 350 гектара тlа дlайийна яьлай коартолаш совхоза шин бригадерча болхлоша. Совхоза керттерча агронома Мартазанов Мохьмада яхачох 6—7 апреле дlайийна бартба еррига коартолаш. Из ца цига халдаьа тlаьхьокам лоаттабер а. Коартолаш дикагlа хьувкъийтара дlадувча фуцца минеральни удобренеш юкъе а йохийташ хьаьнду лаьтта.

Шоашта хьаахашка латта декхараш бехкобкаме долга кхета а деш хьинар ца кходеш къахьег коартолаш дlаювш боахкача Угурчиев lамархаь, Аушев Ювсапа, Евлоев Хьажбийкара, Бузуртанов Махьмадгаре, Италов Исраьила, Татриев Махьмада, Евлоев Ахьмида, Добриев Бекьхана, Холухоев Идриса, лаьтта кийчдеш боахкача Хидриев Хьажбийкара, Кациев Висангире, Албогачиев Ювсапа, Толдиев Османа, Албогачиев Ювнала, Кациев lалихана, Евлоев Умитгире, кхыбараш.

Шоай дийнахьара нормаш дикка тlеккхоачашъеш къахьег хьатта болх беш боахкача Аушев Гуше кулгалдеча звенопарча болхлоша а.

6 апрель хьатlаоттал доакъара лаьрхlа йола культураш а дlайийна яха лерхlаш ба совхоза механизатораш. Хlанзле 300 гектар вlашагlъэбеь кена горохи 50 гектар кена дlабийнаб совхоза ялатеи доакъареи культураш лелаеш болча механизаторашa.

СУРТАШ ТIА: 1. Совхоза звеньевойш (аьрдехьара аьттехьа) Хь. Евлоев, М. Бузуртанов, Ю. Аушев, I. Угурчиев.

2. Центральни хьатта машинашта коартолаш тlайотташ йоалл Аушева Гуше звено.

3. Лаьрхlа кийчъяьча самосвалаша чуйохк селкаша коартолаш.

4. Кхай тlа гlолла коартолаш дlаюлш хьайогlа тракторащ.

И. ПЛИЕВА суртащ.

1983 ШЕРА 1 АПРЕЛЬ ХЬАТIАОТТАШ ХIАРА КХОАБАЧА IАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРАХ ЙОЛА

СВОДКА

(кг)

Районаш	1983 шера	1982 шера
Наурски	7,2	5,9
Шелковской	6,2	6,5
Грозненски	6,1	4,8
Надтеречни	5,9	4,2
Гудермесски	5,6	4,3
Малгобекски	5,5	3,4
Шалински	5,4	5,1
Ачхой-Мартановски	5,1	2,4
Сунженски	5,0	4,4
Назрановски	4,7	5,0
Урус-Мартановски	4,3	3,8
Республике гlолла	5,6	4,7

ПЯТИЛЕТКА ФОНДЕ — 7 ЭЗАР СОМ

Коммунистически субботника фу кийчо яь накъадолх шо, аьнна тха корреспондента даьча хаттара жоп а луш, Грозненски швейно-производственни объединене къахьегамеи алапеи отдела начальника С. И. Кулигина аьлар:

— Коммунистически субботнике болх беш хургва 3200 саг. Царех дукхагlбараш шоай балха моттигашка къахьегаш хургба. Цу дийнахьа лаьрхlад 140 эзар сома маьха товарни продукци арахеца. Хlаьта берашта лаьрхlа 20000 барзкъа тегаргде. Коа-карта лостам беш, гаьнаш, кlотаргаш дlайогlаш хургва 140 саг.

Субботнике даьккха 7 эзар сом цхьайтталагlча пятилетка фонде дlачудала лаьрхlад объединене къахьегамхоша.

КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

БАХАЧА НАХА БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ ДЕЛГА ДIАХО ДЕГIАДОАЛАДАРАХИ ТОАДАРАХИ

КПСС Центральни Комитето СССР Министрий Совето парте XXVI съезда, КПСС ЦК майски ноябрьски Пленумаша советски наьха хьал-торо хаддамза айяра оттадаьча декхарашна хьежжа тlаийцаб «Бахача наха бытовой гlулакхаш делга дlахо дегlадоаладарахи тоадарахи» бола соцам.

Соцам тlа белгалду, къахьегамхой бахара хьал тоадар дукха мехка чакхдоахаш да бахача наха ду бытовой гlулакхаш дегlадоаладара доккхий балхаш.

Цунца цхьана бытовой гlулакхаш дара хlанзара боарам советски наьха дегlаденача хьаштаща дlа ма деха бац. Быта служба предприятейи организацейи балха тlа хlанз а кlезига дац лоархlаме кхоачамбоацараш. Заказаш кхоачашдара оттаьхенаш каст-каста телхаю, цхьайолча хана бахача наха дукха ха йоаш бытовой гlулакхаш шоашта дайташ. Дукхача предприятешна производствии гlулакхаш дареи культура хlанз а лоха я. Бытовой гlулакхаш делга тоъам болаш дегlаденадац дукхача юртий районашка.

КПСС Центральни Комитето СССР Министрий Совето союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомаш, обкомаш, горкомаш, райкомаш, союзни автономни республикай Министрий Советаш, халкъа депутатий краевой, областной, городской, районни Советий исполкомаш, СССР министерстваш ведомстваш декхар дийла яьй бытовой гlулакхаш ду предприятеш дегlайоалаяра, цар болх тоабара деша дуккхагlа теркалде, халкъа боахама цу лоархlамеча отрасла материально-технически база чlоагlъяра, быта служба хlанзара предприятеш хьалра хаддамза йоахко е. Советски наьха бытовой хьашташ дизагlа кхоачашдара, гlулакх дикагlа дара культура айяран тlадерзадь балхаш чакхдаха.

Соцам тlа белгалду, бытовой гlулакхаш делга дегlадоаладара керттера лостам хила беза: бахача нахага йоалаш йола изделеш дар пайдаэца йиш йолаш юхаметтоттаяр (радиотелевизионни аппаратура, бытовой машинаши прибораши, мебель, нота гlирс, барзкъа тоадар, барзкъаш диттар, хlамаш химически цlенъяр), царимахерсекешка, бинешка фотоательешка, дукхача хана лелаю хlамаш проката телча ательешка, дикал лакха хиларца белгал йола изделеш бахача наьха заказех хьалр.

Союзни автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий краевой, областной Советий исполкомашта тlадиллад бытовой гlулакхаш дара керда тайпани наха гlулакхаш дара прогрессивни формаш (бытовой техника тоадра, хlамаш химически цlенъяра сихха заказаш кхоачашделга, абонементех гlулакхаш делга, къахьегамхой бахача заказаш дlакхухьилга, кхыдараш) юкъедоаладара, комплексни приемни пунктий бытовой гlулакхаш деча лакхараразрядни предприятейи сеть шеръяра де дезар делга;

юрташкарча комплексни премнни пункташкеи бытовой гlулакхаш деча кlеноашкеи йоагl-йоагlача райони территоре тlарча бытовой гlулакхаш деча предприятеша деш дола дерригa гlулакхаш дара заказаш хьаийделга, радиомеханика, бытовой машинаштеи прибораштеи ремонт еча слесара, кхыдола балхаш дара балха моттигаш lалашъелга а телефони аппараташ оттаелга а lалашделга:

къахьегамхошта аьттув болашагlа хургйолаш бытовой гlулакхаш деча предприятей балха режим хувцилга дlахохьолга.

Соцам тlа белгалдаь да бахача наха бытовой гlулакхаш дечара материально-технически база дlахо дегlайоаладе де дезараш. Цунна лаьрхlа оттадаь да 1984 — 1985 шерашка йоаттlаш йола печчахьалкхен капитальни вложенеш хьоакаелга.

Бытовой гlулакхаш деча предприятештеи организацештеи гlишлошъяре, производство шеръяра, реконструкци яра, технически оргаихдара СССР Госбанкеи СССР Стройбанкеи кредиташ яйдеча льготаш оттаьяй.

Союзни автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий краевойи областнойи Советий исполкомашта, СССР гlишлоний министерствашта тlадиллад бытовой гlулакхаш дечара объекташ хьалъяра а болх бергболаш дlаиллара а ладиеш хьадда кхоачашъергйола мероприятеш оттае а чакхъяха а.

Соцам тlа уйла тlаьхийтад бытовой гlулакхаш дара керттерча тайпай специализированни производственни объединенеш, хlаьта иштта республиканскии областнойи центрашкеи йоккхийча городашкеи цу производственни объединенеи механизированни предприятеш, кхыча городашка а районни центрашка а цар филиалаш хьалъяра балхаш сихдара.

СССР Госстроерча гражданска гlишлоний архитектурай Паччахьалкхен комитета тlадиллад хlанз дlадехарашка хьежжа мехка тайп-тайпарча климатически зонашта лаьрхlа бытовой гlулакхаш деча предприятей хlанз йолаш йоли типовой проекташ хувцилга, керда яраш оттаелга, хlаьта иштта быта служба предприятешта проекташ уттаяра нормативаш. Административни районашта планировани яра проекташ, юрташка нах бахача моттигашта планировка яра а уж хьалъяра а проекташ хувцача хана бытовой гlулакхаш дара предприятеш кинти хьалъелга юкъеяхаьа.

(Чиетедоалар 2-ча оагlо тlа).

ДИКА ЧАКХДОАХАРГДА КХАШКАРА БАЛХАШ

Шер-шера дика хьийкъа юртбоахама культураш кхеєш хьабоагlа тха бригада механизатораш. Дизача шера дерригa а балкаш лоархlаме а хетеш лаьтта доал дарах вlаштlехьдоал тха толамаш даха. Механизатораш берригаш а балха йоккха опыт йолаш, шоай балха говзал дика йовзаш ба. Цудухьа, цар цхьаккха а болх юкъагlа ца буташ, хьаькъалца, агротехнико дlа ма деххара кхоачашду шоай декхараш.

Карарча шера а толам боаккхаргхьларах тийша да тхо. Бригадо доал деш дола лаьттан дика хьаьлдаьд минеральни органически удобренеш юкъе а хьош. Къаьстта дукха тайсар оаха лаьтташка органически удобренеш. Хlара гектара дlакхаьчар 40—50 тонн кхо. Лаьттанцара тlоадал соцаяра тха механизаторашa ханнахьа майхеш хьахаф. Дика тоайяр техника, тlехбаьнннаш йола инвентарь. Вешта аьлча, массе оагlорахьара дика кийчделар тхо бlаьстан кхашкара балхаш дlадоладе.

Хlаьз тхона хьалхашка латта декхар цаl да — лоаццача ханеи дикен юртбоахама культураш дlайийна яха. Из дика кхетадеш хоза латтача хана хlара сахьатах, минутах бизза пайда а ийбеш, хьинаре къахьегаш ба юртбоахама культураш дlаювш боахка тха механизатораш.

Эггара хьалхе, 100 гектар йолча кхай тlа горохаца цхьана кен дlабе араьхар шоай агрегаташ Китиев Махьмад-Салеи Падиев Мухьмадеи. Лоаццача хана, мхаь балха дийнахьа чакхбаьккхар из болх хьинар долча механизаторашa. Хlаране вlаштlехьдоалар дийнахьа шишша норма кхоачашъе. Ала деза, болх сиха барал совгlа из цlена кхоачашбаьлга а. Трактораш сиха лелаешие а йовхо йоре балха дикала. Дlадувш дола фу нийсса, цхьан мугlаргlа пхи сантиметр кlоарта лаьтта чу дижар.

Хlаьта, тха бригада доалахьа йола йиъе сеялка люцерна дlаювча кхай тlа болх беш я 95 гектара тlа дlае еза люцерна. Укхаза а агротехнико дlадеххача тайпара дlадув фу механизаторaшa. Вешта хила йиш я яцар. Хlана аьлча, люцерна дlаювш боахка Кодзоев Башири Котиев Даудн шоай гlулакхдог а лазеш, лаьттанцара болх дика бовзаш бола механизатораш ба.

Йоккха моттиг дlалоац тха бригада лелаеча кхашка ялата лаьрхlача хьажкlаша. Уж хьалхееерга оаха 250 гектара тlа. Хьажкlаш дlаювш дола лаьтташ хиш деле а шер-шера тlайна социалистически декхараш толаме кхоачашдеш хьабоагlа тха хьажкlаш лелаераш. Къаьстта хаоттама хьалаш во долаш чакхдаьлар дlадаха шу. Бакъда, тха механизаторашa нийсъенна халонаш эша а еш, планагlа яха езараш 26 центнер йолаш хlара гектара тlара 30 центнер фуъалъяьха хьажкlаш чуйяцар.

Укх шера оаха лаьрхlад гектара тlара 38 центнер хьажкlаш яха. Из декхар толаме кхоачашдара мел эшаш йола кийчо яьй. Шортта органически удобренеш а тайса кийчдаьд хьажкlаш дlаюргйола лаьтта. Молхаш а тохаш, дlайдера кийчдеш латт фу. Хьажкlаш дlаера болх лоаццача хана чакхбаккхар дукха вlашагlъеллай лаьрхlа отряд. Нагахьа санна хаоттамо новкъарло ца моттиг нийсло, хоза латтача ханах бизза пайда эцара шин сменагlа бергба болх.

Соахка во хьийкъар тха генараш. Бехк тха тхоай бар. Лоаццача ханашка генараш дlаде карагlдаланзар. Цул совгlа, телхайора генараш дlаlера йола агротехнически бокъонаш. Цу тайпара тlалат укх шера ца далийта хьожаргда тхо. Механизаторашa лерхl керда торонаш балха юкъейоалае. Царех чlоагlа лоархlаме я индустриальни технологех генараш хьалкхедар. Цудухьа, укх бlаьсти, дукхьашха, генараш индустриальни хьисапе дlадувргда оаха. Цу гlулакха хьакъоастадаьд хьалха ялат кхедаь хинна 150 гектар дикагlдола лаьтта.

Т. СУЛТЫГОВ.

Назрановски совхоз-техникума № 2 йолча бригади учетчик.

БАХАЧА НАХА БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ ДЕЛГА ДIАХО ДЕГIАДОАЛАДАРАХИ ТОАДАРАХИ

(Чиъстедоелар. Долалур 1-чу агIо тIа).

Союзни республикай Министрий Советаш, йоагI-йоагIаш йола СССР министерстваш декхарийла я шоашта карарча предприятеша, организацеша шоай средстваш юкъе а икухьаш бытовой гIулакхаш ду цIеноши бытовой гIулакхаш ду кхыйола объекташи хьалъеча денъа лоацилга, санаторешка, пансионатацика, салаIара цIеноша комплексни приемни пункташ хьаелла помещенеш лулга Iалаwде. Промышленни предприятешкен стройкашкен быта служба сеть шеръяра хьдда заданеш оттае, 1985 шера цу предприятейн организацейн дукхагIа бола болхлой бытовой гIулакхаш деш хургболаш. Йоккхий промышленни комплексаш объекташ хьалъяра проекташ уттаеш быта служба предприятеш хьаелга юкъехкахьа, йоккхийча машиннаькъа станцешка, фордеи авиационни порташка, вокзалашка бытовой гIулакхаш ду предприятеш шеръе а хьалъе а; 1983 — 1985 шерашка совхозашка, колхозашка, леспромхозашка комплексни приемни пункташ хьалъяр чакхдакиха.

Оттаяь я отрасла Iилма-технически прогресс сихъяра тIаерзаяь мероприятеш, Союзни республикай ЦК, парте крайкомашта, обкомашта, горкомашта, райкомашта, союзни автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий Советий исполкомашта тIадиллад кулг-кара дукха къахьега дезача балхашта механизаци яра бытовой гIулакхаш деча предприятешта шефски гIо дергдолаш промышленни предприятей коллективаш дукхагIа юкъеозилга.

Соцам тIа йоагI-йоагIача министерствашта, ведомствашта, союзни республикай Министрий Советашта заданеш оттаяьй 1983 — 1988 шерашка бытовой гIулакхаш деча предприятешта керда оборудовани, прибораш, инструмент, механизаце средстваш, специализированни автомобилаш дIаяхьийтара, быта службана техника телача заводий производственни низалаш дукхагIа хилийтара. Из деш белгалдаьд министерствашен ведомствашен терьалде деза тайп-тайпара бытовой гIулакхаш деча леррагIа еш йола технологически операцеш чаахйоаха цикл хулийташ йолча машинай система из хила езилга.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад бытовой гIулакхаш деча Iилма - тохкамеи проектно - конструкторски организацешта кулгал дина делга, тематика актуальностах, балхий Iилмани технико-экономически боарамах, бытовой гIулакх деча предприятей прогрессивни проекташ оттаяра планаши заданеш кхоачашъярах, кердагIа йола технологически процессаш хьаикоалларахи шерра юкъейоалвирахи бола цар кулгалхой бехктоххай айделга.

ГIойленагIа лаьрхIад РСФСР бахача наха бытовой гIулакхаш дара Министерства бытовой гIулакхаш дара Iилма - тохкама технохимически институтах цу министерства бытовой гIулакхаш дара Центральни Iилма-тохкама институт кр. Отрасло лоархIамегIара техническии социально - экономически проблемаш кийчъяра а хIаьта ишта союзни республикай бахача наха бытовой гIулакхаш дара министерствай Iилма - тохкама, конструкторски технологически организацешта методологически кулгалдара а йола кертерча Iилмай организаце функцеш цу института тIалхнар.

Соцам тIа белгалдаьд бахача наха бытовой гIулакхаш ду предприятеш материально - технически Iалашъелга оргаданкхараи тоадарэи тIадерзадаь чакхдакха деза гIулакхаш.

СССР Госплано, СССР Госснабо, СССР яйгача промышленноста Министерства, балансаши шоашта тIа чIоагIъяьча номенклатурагIа продукце юкъяра планаши уттаеча СССР кхыча министерствашев ведомствашен вIаштIехьдоахалда союзни республикай Министрий Советашта а хIаьта ишта шоай кара бытовой гIулакхаш ду предприятеш болаш йолча СССР министерствашен ведомствашен бахача наха бытовой гIулакхаш деча предприятешта лаьрхIа эшшача боараме материально-технически ресурсаши автотранспорти хьожаелга:

радиотелевизионни аппаратура, бытовой машинаши прибораши кийчъеча министерства оттаьча нормативашкен даьча договорашкен хьежна бытовой гIулакхаш ду предприятеш Iалашйойла запасной оатхалашца, хIаьта ишта эшшача оборудованеца массанеца а лаьрхIача контрольно - бустами прибораща, диагностика средствашца, радиотелевизионни аппаратура, бытовой машинаши прибораши тоаяран цу даькъе балхаш цIагIа кхоачашдарап лаьрхIача инструментаца.

Союзни республикай Министрий Советашта заданеш, чIоагIъяьй радиотелевизионни аппаратура, бытовой машинаши прибораши тоаеча предприятешта а йаьхкача хани пайда эцаш йола хIамаш бахача наха проката телача предприятешта а 1984 — 1985 шерашка малотонажни автомобилаши коляскаш йола мотоциклаши хьожаяра.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад бахача наьха чотах чуIа моттигаш тоаяра ду гIулакхаш шердара эшар делга, бытовой гIулакхаш ду предприятеш граждански заказегIа кооперативни цIеношкара квартираш хозагIа кийчъяран тоаярен беча балха шерагIа юкъеозилга.

Союзнии автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий крайсвойн областнойн Советии исполкомашта бокъо елай хьун, гIишлонни кхычен материални рынке йолхаш йоацача фондий ихьа дакъа, ниттахьа санна далалза ца доалаш моттиг кийсъелча. бахача наьха чотах чуIа моттигаш тоаяра болхаш деча бытовой гIулакхий предприятешва дIатела.

Мероприятеш чакхъяха лаьрхIад бахача наха бытовой гIулакхаш ду системы квалифицированни кадраща дикагIа Iалашъяра, отрасль профессионально - техническии дукхача кхычей дешара заведеней дешара - материални база шеръяра, предприятей болхлой квалификаци лакхъяран царна шоллагIа профессеш Iомаярах, эшарий керда тайпаши формаши юкъейоалъярца материални безам дукхагIа хилийтара. Бытовой гIулакхаш дара системе болх бар духьа обществении тIахьехам а лаьрхIа комсомольцийн кагирхойи йоккха отряд яхийтарах йола ВЛКСМ ЦК инициатива могаьйl.

Союзни автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий краевойн областнойн Советий исполкомашта тIадиллад быта служба предприятешкен организацешкен дIаза балха ди а доацаш пенсионераш, цIен ноканой, студенташ дукхагIа юкъеувзилга, бытовой гIулакхаш деча болхлой чуIеча моттигий хьалаш тоадара, деша даха ха йоацача берий учреждениеш царна ниисъяра, пионерски лагерий сеть шеръяра, цу даькъе къахьегамхой уйахцIено тоаергйолеи дика салоIаргдолеи гIулакхаш вIаштIехьдахара.

Союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомашта, обкомашта, горкомашта, райкомашта тIадиллад бахача наха деш дола бытовой гIулакхаш дегIакхувларан тоадаран тIаберзабаь организаторски болх чIоагIбелга, уж дешаш, бахача наха эша бытовой гIулакхаш дикагIа кхоачашдара тIаерзаяь мероприятеш тешаме кхоачашъелга вIаштIехьа а доахаш къестадара хьалхара советски боахамеи органий, предприятей организацей, колхозий, совхозий кулгалхой бехктоххам лакхбалга. Бытовой гIулакхаш деча предприятей юкхьанцарча партийни организацей гIулакхашта деш дола кулгал тоаделга, вачахьалхкен плакаши социалистически декхараш кхоачашдара къахьегама коллективаш сарцагIйоахача царна ювкъостал делга, балха декхараш кхоачашдара хьалхара чIоагIа бехктоххам хетаргболча, балха тIарча кхоачамбоацарашта сатохалургдоацача, къахьегамеи пачхьалкхени дисциплина йиза кхоачашъергйолча, социалистически доалахьеи хьурмат дергдолча, бытовой гIулакхаш дара правилаш лорамIа ца йоалийташ кхоачашъергйолча уйланца быта служба болхлошта кхетам лулга.

Бытовой гIулакхаш дара предприятей болх кIоаргагIа теркалбе, цар гIулакхаш корта болашагIа дувца, хьалха латтача коллективани дикагIболча болхлойн опыта хьинкаргIа пропаганда е, быта служба болхлой профессей общественна юкъера сий лакха лоаттадара гIо де. Бытовой гIулакхаш дегIадоаладара, цхьайтталагIча пятилетка заданеш кхоачашъелга Iалашдара, заказаш кхоачашдара дикали къахьегамхошта гIулакх дара культурен лакхъяра партийни, советски, боахамаи, профсоюзни, комсомольски организацеши чакхдоахо гIулакхаш диззагIа хьагойта доагIа центральни республикански газетийн журналийн редакцеша, СССР телевиденеи радиовещанеи Пачхьалкхен комитето.

* * *

КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон хьанхайнаду, быта служба партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацеша, берригача болхлоша бахача наха бытовой гIулакхаш делга дегIадоаладарен тоадарен заданеш тешаме кхоачашъелга Iалашдара дакъа дарг мел доацар дергдолгах, советски халкъа хьал-торо дIахо лакхъяра тIадерзадаь, КПСС XXVI съездо, КПСС ЦК майскии ноябрьскии (1982 ш.) Пленумаша белгалдаь гIулакхаш чакхдоахача керда толамаш доахаргдолгах шеш чIоагIа дог тайша хилар.

4 апреле — Венгерски къаман цIей

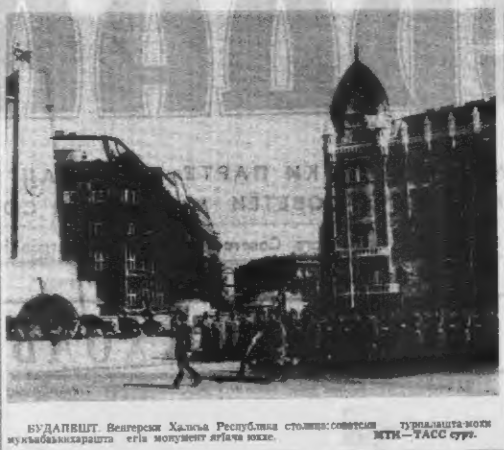

БУДАПЕШТ. Венгерски Халкъа Республика столица: советски турпалашта-моха мукъабаьккхараштa егIа монумент ягIача юкхе. МТИ—ТАСС сурт.

ГIИШЛОНХОЙ СОВГIАТ

Укх шера геттара сиха йоал Венгре бIаьсти. Ма дарра аьлча, бIаьстан малхла йIайхача дIаларашта кIал массеха дийнахьа къаьга баьццара духхар тIадийхар венгерски столицерча Будайски лоамаца, цхьатарча сийнъелар паркаши скверашш. ГIадбаха, дилла бIаьсти хуллача бесса дегаш гIоздаьнна болаш белгалдоахаш венгерски халкъо шой дезал цIей — моха фашистех кIалхарбаькха 38 шу дизар. ТрадицегIа къахьегама. Венгре лаьтта паргIато еначa советски халкъацарча доларгдоацача доттагIаль цIей да апрель бетта диъалтIа ди. Къахьегамхоша итогаш ю партийни съезда решенеш чакхъяхара. дегIвена социалистически общество хьалъяра программа кхоачашъяра шоаш баьча балха.

Социалистически Венгре городийн юртийн улицаш тIа а майдаш тIа а лелаш. эс йиш я Iалаьмате дукха хьалдеш латта керда гIирсаш. Къахьегамхоша дoккхал ду халкъа Венгре ханнара йолча шоай кердача городех — Кемло, Сагьалотбатта, Татабанья санна ярех, доккхал ду хIанзарча ханарча кварталех, царна юкъе гIолла чакхъювлача шорача проспектех. ТIеххьарча хана хьалатти хIанзарча ханара них чубаха цIеноши тIадола районаш республика таханарча ден ший тайнара йола символ а хинна дIаэттий. Социализм хьалъеча шерашка кердача комфортабельни квартирашка баха хайнаб дукха хIама ца эшшаш хIара шоллагIа бола дезал. Карарча пятилетке хьалъергъа ВНР 400 эзар гаргга керда квартира.

Къаьстта дукхи хьалдеш латт наха чубаха цIеноши венгерски столице. Аллха карарча шера кхоачаргда керда тIиреаш хьалдеш латтачо районашка будапештий 16 эзар деаьта кердача квартирай дIоагIаш. Венгерски социалистически болхлой парте эгтара лоархIамегIа йола социальни программа а хинна дIаэттад къахьегамхой чубахача моттигий хьалаш тоадар. Из леррагIа кхоачашъяр чIоагIа лоархIаме хилар кертагIдаьхар ВСРП XII съезде а.

ВНР гIишлошъярен городан дегIанхувларен Министерства наха чубаха моттигаш хьалъяра йолча Управлене хьалъул карарча пятилетке наха чубаха моттигаш эгтара интенсивнегIа хьалъергйола районаш тIайола карта.

— Ер карта, — дувц управлене начальника Лайош Кища, — хаддаша кердадувлаш хьадоагIа. 15 шерагIа лаьрхIача перспективни программай кIийлеи тIа къестаду тахан тха мехка нах чубахара йолча моттигий лош. Царех хьалхарчо чулоацар 1961 шерагара 1975 шерага кхаччалца йола юкъ. Хьалъе озар миллион керда наха чубаха моттигаш. Республика гIишлонхой сий доаккхаш дола хIама хилар из программа кхоачашъярх. Из кхоачашъяра юкъе хьаре дакъа лаьдар гIишлошъяра организацеша, Iилма - тохкама институтаца, проектни бюроша. Из болх толаме чакхбаьлар. Наха чубаха моттигаш хьалъяра хьалхаре перспективни программа тIеккхоечашйр. ХIаьта кердача квартирашка чубаьлар мехка бахача наха кхо дакъа дича царех цхьо дакъо гаргга бараш. Керда районаш хьальеш, наха дIадехараш теркал а деш, архитектура хIанзарча ханарча лостемех пайда ийбе гIерт тхо. Тхо чIоагIа гIаалгад керда квартираш дIаеха наха оацараш хулацIи дукхагIа долаш а хIанзарча хано дIадехарашна хьежжа а хулаш латтаро. Тхо гIерт наха чубаха еза моттигий деш комплексно къестаде. Дукхаза вIаштIара даьча цIеношта уллув хьалъувтт тикаш, школаш, берий бешаш.

ГIишлош хьалъеш латтача майдашка укх деношка я сацаш болх. ХIанз кхоачашъеш латт 1990 шу чакхдоалаш 1200 эзар квартира хьалъе лаьрхIа йола наха чубаха моттигаш хьалъяра шоллагIа 15 шера программа. Наха чубаха хьалъеча моттигий планировка тоаяра, уж чура хозагIа а эшараща дикагIа Iалашъяь а хилийтара тIадерзадаь дукха балхаш ду венгерски специалистаща. Хозахета леладеш хIама даьIашта ахе шера венгерски художникий Союза инициативагIа нах чубахаргболча моттигий планировка дикагIа оттаяра конкурсаш ец хилар. Конкурсах хьакъхиллача балхех дукхадарех хIанзлехьа пайда ийцаб. Цу проектах хьалъьча районаша хоаьлий республика дукха городашки юрташи. Цу леррагIе гIо ду наха чубаха моттигаш хоагIен наха эшараш дукхагIа долаши хилийта а.

Наха чубаха цIеноши хьалдара дешаш, дIахо дувц Л. Киша, къестаду оаха вошал долча социалистически, эгтара хьалха Советски Союза коллегашца вйхха буьзам а лоаттабеш. Тахан ишта цхьал леладеча гIулакхаша чулоац дукха областаш, цу даькъе гIишлошъю материалаш, технически документаци вIаши хувцар. ВНР наха чубаха моттигаш хьалъяра гIулакх детIаахаря лоархIаме деха я дукхагIча даькъе советски техникаца Iалашдьаьча цIеноши деча комбинатий сеть хьаяр. Советски коллегашкара хьаIомаду оаха наха чубаха моттигаш хьалъяра кердача методех пайда ийбар. гIишлош хьалъеча моттигашка монтаж елга вIаштIехьданкхар, болх индустриально чакхбаьккхара дукха хIанзарча ханара формаш. Советски гIишлошъяра индустре йоккха опыт, советски архитектораща, инженераща, техникаща дилла лоаттаю контакташ — тха мехка наха чубаха моттигаш хьалъяра программа толамца кхоачашъяра лоархIаме фактор, аьнна кертагIдаьхкхар Л. Киша.

Дика традици а хинна дIаэттад Венгре моха мукъабаьнна шу дизара цIей дездале хьалхха керда цIеноши эксплуатаце дIателга. Укх шера а комфортабельни квартирай дIоагIаш дIенхаьчад венгерски столица, Залаэгерсега, Секешфехервара санна йолча йоккхийча промышленни центрий бIаьш болча бахархоашка. Ишта да венгерски гIишлонхоша моха мукъабалара Ден сийна кийчдаь совгIат. Венгерски гIишлонхоп Iалаьмате йоккхача планаша, вошал долча социалистически мехкий коллегаша цар цхьан леладеча гIулакхаша хьагойт Венгре городаш кхы а хозагIен хIанзарча хано дIадехарашка хьежжаи хургхилар.

Александр КУЗЬМИН. (ТАСС).

Будапешт—Москва.

БУДАПЕШТ МУКЪАЯККХАРАХ ЕННА МЕДАЛЬ

Будапешт. Цу города юкъе Дунай лаьтта берда тIа ба Геллертиха гув. Цун баьхьера урагIдахад шовзтъа метр лакха памятник — из я цаьлма тъьоврона вIад латта кхазсаг. Цу обелиска хьалхашка я советски бIухочун отталь монументальни статуя. Памятника тIа дIаяздаь да: «1945 шу. Кортамукъале лаьхкача советски турпалашта баркал салача венгерски халкъагара» яха ...

ХIара шера 4 апрело Венгерски Республике дезду из гитлеровски гIаьрахоех мукъаьяккха ди, цу дийнахьа бIаьш бола, Будапеште баха нах лиаш дахка болх советски бIухошта оттадьча памятника юхе. Дукха хул цига вай мехкара а кхыча мехкашкара а туристаш.

Вай республике вIенига бац Будапешт бальан мостагIчоа дукхаллаьттарашъ царна юкъе ва Петренко Александр Маркелович а.

Шхелагiа сапёрно минни бригада. Из вIашагIъелла хинний Саратовски областерча Кулинов яхача юрта. Цига шоай лоIамах хьежабеш хинаб вай мехкахой а, ишта царца кийсвенна Грозненча вагонни депо осмотрщики вола Петренко а. Цу хана 24 шу даьнна вIамсаг хинваб из. Уж шераш дагалувцаш Александр Маркеловичa дувц:

— Тха бригада цкхь тIемах нийк дIабоалабир Сталинграде. — Цига дIаеа со парте мугIарашка, отделене командир а, взвода командира гIонча а вар со.

Цу хана «Баррикады» яха завод йолча моттиге ший отделенеша бус тIема декхар кхоачаш а деш, Петренкос йохаю мостагIчун ДОТ. Цига уйтача денаьлах «За отвагу» яха медаль лу цунна.

ХIаьта, Сталинград бахьан лаьттача тIеи тIа фельдмаршала Паулюса эскар дохадаьчул тIехьагIа, саперно минни бригада дIахоалхай тIема наькъашка гIолла.

Советски бIухоша мукъадаьккхар хьамсара ханалаьтта, мостагIаш мукъаьхар Молдаве городаши юрташи, хьалхашка дар Румынецара пачхьалкхен доазув.

— Сехха Днестр кхача хил дIехьадовла дезаш дар тхо, — яхаш дувц Александр Маркеловичa. — Резиново лодкаш тIа хIамаш IотIа а ехнаш тIий де гIертар тхо, баьда. фашисташа бомбаш, йоккхий топаш еттар, хьаеттелуча гарташа доладора лодкаш. ХIаьта а тIий хьадир оаха, эггара хьалха цу тIа гIолла хил дехьаьлар вай танкаш, тIаккха пехота.

Днестрах советски эскар дехьадоаккхаш хьинаре дакъа лацарах вай мехкахочоа еннад Шеча Седкъа орден.

Петренко юкъевола бригада лара тIемаш деш чакхйоал Румыние гIолла. Хьалхашка уллар Венгри. МостагIчоа приказ денна хиннад фуха дай а, никъ къовла аьнна. Будапешта тIеводача, шоашта хьалхашкарча моттигаш вай бIухоша минаш ехкай. ХIаьта, бус царна го бе воагIа мостагIа тIанийсвенна цига, хIалак а хиннав. ШоалагIа тIалата воагIача мостагIчун бронетранспортераш а танкаш а шоашта доагIа тIаьвар а хинна йисай цIаьна а советски бIухоша минаш оттаярах.

— Тхо хIара денна гаргагIертар Будапешта, — дIахо а дувц Петренкос. — Кхета из тхона хьалхашка уллар. ХIара цIагIара хIана дац аьнна, догIа санна IотIаделхар тхона мостагIчун цхорь, дукхагIдолча цIеношка моттигаш хьа а лийца тIалаташ бар гитлеровцаш. Цхьан цIагIара хьаьтта йолийр пулемет. Рота командир волча капитана Кащеева тIавийхар со.

— Гой хьона?

— Гу, — аьлар аз.

— Гуче дIаккха еза.

— Нагм хала хIама дац.

— Хала да е дац хац сона, шоаш дийне дусаргдар де деза-кх, — аьлар Кащеева.

Шийца массехк сапте а ваьккха взрывчаткеи бикфордов тIирги ийца, пулемет сецача юкъа лу цIенна тIа а ваха Петренкос эккхийт из пулемет.

Наь хилазар мостагIий духьалъовтта. Будапешт IоцIенйир фашистех, цига тIом барах Петренкойна лу «За город Будапешт» яха медаль.

— Будапешт мукъаьяккхачул тIехьагIа со тIом беш хилар Чехословаке, котало яьккхачул тIехьагIа тхо Балтаре дIадохийт. Котовское лхача городе дар тхо бригада цIаяха аьнна дIаюха къасташ, — дIахо дувц Петренко.

Бригада командира хIара сапера дIаделар оаха баьча тIема наькъа карта, из хIана а леладеш да ае, — яхаш чакхдоахх ший хьамаьл Александр Маркеловичa.

ТIом чакхбаьлча Грозне цIа а вай, пенсе ваххалца юха а вагонни депо осмотрщики волаш болх бу цо. Цун тIема совгIаташта IотIанхет, «За трудовую доблесть» яха медаль а.

С. ВОРОНИН.

СУРТА ТIА: А. М. Петренко.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

№ 6 йола «Агитатора блокнот»

Кепа а теха араьнлай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанара номер. Из дIайолалу «Кхачан программа: шаблон йовцаш творчески бе болх» яхача парте обкома секретара Д. Г. Завгаева статьяца. Цу тIа автора хоадам болаш дувц вай республике а районашка а агропромышленни объединенеш хьаяарахи хьалхара гIа баккхарахи.

«Хьайбаш лeладерaш цаI болча подрядагIа болх беш ба» яхача рубрикана кIала я «КарагIдаьнначох кхоачаибаь Iе йиш яц» яха корреспонденци, кепатеха я коммунистах, агитаторах, Гудермесски района «Новогрозненский» совхозерча комсомолаш лелаеча бригада кулгалкочох Б. Насухановайх йола зарисовка.

1983 шера 17 апреле вай мехка деэдергда советски Iилман Ди. Цу лоархIамеча датана хетаяь я «Iилмо гучадаьнкхар вайна уллув дийаьнна М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института Iилман дешашта волча проректора, профессора Ю. А. Стерленко статья.

Кхо шу совгIа ха мара яц Грозненски швейни производственни объединене хIавааш тега мотористка Абдулвахибова Хьади Мансаевна балха еиа. Цу лоацача хана ший балхах тIехдика кхийтгай из. Цудухьа цун вIаштIехьдоал башха-дика производственни толамаш а доахаш, кадданза социалистически яхье хьалхаттарашта юкъе хила. Юкъера лаьрхIача хIара сменегIа нормаш 115—120 процент кхоачашъю цо. Профорга декхараш а диаза кхоачашдеш я комсомолка Хьади.

СУРТА ТIА: хIамаш тега мотористка Х. Абдулвахибова.

Н. ЕЛНЕВА сурт.

Дика хоамаш

Горячеводски управлене лаьттан чеаш техкараша а хаьал хьалха кхоачашъяй хьалхарча квартала план.

Бурув тохарга дIабода мах лохбарах укх шера цар производствана кходаьд 220 эзар сом. Из хул тIайийча социалистически декхарел дукха дукхагIа.

Кхьача бригадашта хьоккхам телаш я укхаза буровой начальникаш Ковалев Дмитрий Федосеевич, Кумусков Сергей Андреевич, Дутаев Али Магомедович, кхьбараш керте латта коллективаш.

* * *

«Шера ших эзар метр бурув а тохаш цхьан шерен ах шерен скважина йистейоаккхаргъа» яхача денизах шерра социалистически яхь йоарийкаьча Грозненски бурув тохара балхий управлене болхлоша а массехк ди хьалха кхоачашъяй укх шера хьалхарча квартала план. Бурув тохарга дIабода мах лохбарах кходаьд 24 эзар сом.

Уж толамаш доахача белгалъяьнний буровой начальникаш Мау Александр Григорьевич, Хож-Ахьматов Сайпудин Баудинович, Джандаров Магомед Лемович, Гадаев Хасанбек Даудович, Золотарев Александр Михайлович керте латта бурувдеттарий коллективаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Халкъа тIахьожама органашка — отчеташи хоржамаши

ДАНЗА ДИСАРАШТА ТЕРКО ТIАОЗАШ

Халкъа тIахьожама группа отчет юкцаш боллой конференци хилар укх деношка «Сагопшинский» совхозе. Халкъа тIахьожамхой балхах доклад йир керттерча группа председатела, совхоза парткома секретара заместитела А. Б. Коригова.

Халкъа тIахьожамхой бокъонех, цар бе безача балхах дукха дувцаш, семинаре ешача лекцех тара яр доклад. Халкъа тIахьожамхоша шера баьча балха критически мах беш, цу лоархIамеча балх тIа хинна кхоачамбоацараш гучадоахаш, цIенхаштта критика а самокритика а еш яцар из.

Из кхоачамбоацар дIадоаккхаш, халкъа тIахьожамхой балха критика еш, цар болх тоабара де дезараш белгалдоахаш дар конференце совхоза юриста В. Фаргиева, керттерча агронома I. Гандалоева, хьайбаш леладара балхашта механизаци яра инженер - механик вола Хь. Гетагажева, экономиста Р. Хидирова, совхоза директора М. Белхароева конференце дакъа къамаьлаш.

Конференце белгал ма даккхара, бIарччача шера ткъо тохкам баьб совхозерча беррагача халкъа тIахьожамхоца. ХIаьта совхозе болх беш хиннай халкъа тIахьожамхой кхоъ пост, йиъ цехий организаци, керттера группа, веррига 30 саг юкъевоагIаш.

Цар даьча тохкамашта юкъе корта болашагIа дола гIулакх да жа леладеча отарашкара болх тахкар. Цига цар гучадаьккхад жа леладераша совхоза доакъарашца шоай доалахьара доахаш жаа кхоабеш хинилга. Цар новкъостаьца жа леладерий алапех кIалхьожабаьб цу доакъарий мах. Отчетах йолча доклада тIа белгал ма даккхара 20 тохкам баьбале а моттигашкара болх тоабара кIезига новкъостал деш хилар уж.

— Халкъа тIахьожамхой новкъосталца 1800 сом совгIа ахча даьккхад совхозо хьайбаш леладерашкара цар шоай доахаенех жейсх дуладаьча доакъарех, — белгалдаьккхар юриста Фаргиев Васамбика. Из дика да, цхьабаьнда кхоачам болаш дац. Цахаддаш халкъа тIахьожамхоша теркал бе безаш гIулакх да техниках беза пайда эцилга. Дукхача механизатораша шоай цIагIа лелаю тракторам. Из харцахьа хIама да. Халкъа тIахьожамхоша леррIа шоай болх лелабеш хилча кIезигагIа хургьяр техниках пайда эцара бокъонаш телхаеш йола моттигаш.

— Боккха низ ба халкъа тIахьожамхой, цар шоай болх боаттIача тайпара лелабеш хилча, — аьлар совхоза керттерча агронома Гандалоева IинIсас. — Дукха кхоачамбоацараш да совхоза хьайбашта доакъараш Iалаwдеча, церех пайда эцача. Хаинахьа балхаш чакх ца дахар бахьан долаш йол, силос талхаш моттигаш хиннай дIадахача шера доакъараш кийчдеча хана. Доакъараш зехьа доадеш моттигаш хиннай хIана хьайбаш Iангара доалача хена. Массе а хана халкъа тIахьожамхой балха теркаме хила дезаш да уж дешаш. Цхьабакъда, цига дIаккхьачабац совхозера тIахьожамхой. Шоашта тIабилла бехктоккхаме болх цар бикза лелабеш хиннабаларе ишта хургдацар гIулакх. Массанахьа дIакхоачаш хургбар цар бIаргъхожам. ТIаккха кIезигагIа хургдар совхоза балхара кхоачамбоацараш.

Халкъа тIахьожамхоша гучадаьха кхоачамбоацараш къайладаккъа тIерташ уж сихагIа дIадахара де дезараш ца деш цхьабола кулгалхой болга, цу тайпара кулгалхой совхоза партиомо, диренце цIенхаштта бехктоккхамо оза безилга белгалдаьккхар конференце совхоза экономиста Хидиров Руслана. Халкъа тIахьожамхой хьаллацара, царна эша новкъостал дара дешай дукхагIа йоакхо е еза совхоза кулгалхоша.

Конференце къамаьлаш даьча Гетагажев Хьажбийкара, кхьбараша цIенхаштта дийцар совхозе балха дисциплина телхаеш моттигаш дукха хиларах, дисциплина чIоагIъяра халкъа тIахьожама группаша, посташа геттара кIезига йоанхо еш хиларах, цар балха планаш ца хиларах, халкъа тIахьожамхой цу лоархIамеча балха юстара лела бокъо ца хиларах.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара, совхоза халкъа тIахьожама керттерча группа болх цIенхаштта тоабара де деза гIулакхаш белгалдоахаш соцам тIаийцар конференце.

Конференце хержар 17 саг чувоагIаш халкъа тIахьожама керттера группа. Цун хьалхарча заседане юха а группа председателалла хержар А. Б. Коригов.

А. ХАРСИЕВ.

Кхоана—геолога Ди

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. Йоккхача Кавказа къулбехьеш босенашка колчедано-полиметаллаш деахкача моттигашка тохкамаш деш йолча филизчайски геологоразведочни парте коллектив республика геологе Управлене экспедицешта юкъе дикагIа лоархIаш ю.

Лаьттан ченашка тохкамаш деш бараш лакхача лоамашкa, каст - каста лоа делхаш, тохкамаш хулаш хадачa хьалашка болх беш ба. Говахьарча заповедникера хьу лорие а гIерташ геологаша лаьттан кIалхарча скважинашка буруж детт лаьрхIача горизонтальни штольнешкара. Из бахьан долаш дикка сихлу разведочни балхаш, кIезигду цу балхашка дIадодар. ХIинзарча ханарча техникаца парти Iалашъяро торо хилийтай геологий къахьегама оксарле лакхъе, еррига задаеш оттаьлча графикагIа кхоачашъе.

СУРТА ТIА: парте начальник Мусаев Надири (аьттехьарвар) керттера инженер Гадживердиев Газым.

А. ТАВАКАЛОВА сурт. ТАСС фотохроника.

КХЕТАМА БОЛХ БЕЧА НАКЪАДАРГДОЛА КНИЖКА

1982 шера март бетта хиннача КПСС Нохч - ГIалгIай обкома V пленумо белгалдаьккхар республике бахача наха интернациональни атеистически кхетам дукхагIа белаза баргIбоацилга. цу балха формаши методаши органйоацаш тоаяйва ярт ца хилар.

Цуйна дувзадениа теркам тIаозаш да дукха ха йоацаш Нохч - ГIалгIай историе, социологе, филологе Iилма-тохкама институто араяхIца «Iилма - материалистически, атеистически мировоззрени хьахилийтара (дукхагIча даькъе Нохч - ГIалгIай АССР материалашкара) проблемаш» яха Iилмай статьяй сборник.

Сборник хьадела ду философски Iилмай кандидата Ю. И. Матвеева «Керда тайпа сag вIашт Iехьдаккхар — коммунизм хьалъеча лоархIаметIара декхар» яхача статьяца. Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара гIулакха комплексни накъ лелабарах ше дувцаш, автора белгалдоаькх, социальни иелени ма ярра, массе оагIорахьара йовза по горе луш, тайп-тайпара гIулакхаш — сага политически хетараш, профессиональни наьхаш, нравственни белгалонаш, кхыдараш — цхьан ханна теркалде а тахка а Iомаеш хилар.

«Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара гIулакха лелабеча комплексни наькъа цхьадола теоретико - методологически дешаш» — из цIи йолаш ба философски Iилмай кандидата М. Ю. Келитова болх. Цу тIа белгал ма даккхара. коммунистически кхетам балара процесс чулоацам хьаху-лийташ йола лоархIаметIара компоненташ я: коммунистически, марксистско - ленински мировоззрени хилар; коммунистически дог тийша хургболаш кхетам балар; практически гIулакхашка коммунистически идеяши принципаши чакхьяхар.

Керда тайпа сag хьалихечa хIина социалистически традицеша доаца дакъей моттиги хьахьокхара хетаьл и философски Iилмай кандидата Г. И. Усаева статья. Автора белгалдоаькх, социалистически строя маIанга хьежна йола керда традицеш вIашт Iехьъяхара декхара а частив доалаьне йола, социальни Iазапа низаши тIаллетта деш йола строй хестешъ йола къьвара реакционни традицеш дIаяхара а В. И. Ленина чIоаггIа лоархIам бах хилар. Цу гIулакха укх тIеххьарча шерашка тоьад доакхий хIамаш карагIдайнад Нохч - ГIалгIайчене. Яай халкъа революционни, патриотически, къахьегама традицеша къахьегамхошта, къаьстта а нагирхошта, кхетам балара боккхача лоархIаме да Сайлахь - боккхача Октябрая Котаьлоин цIейш деадар. Советски Эсаре гIулаьх де болхараш сий деш вагъабехар, я. кх. дI.

Малхбоалехьарча халкъий культура исламацара бувзам Iомабара актуальни методологически проблемашта хетаь я философски Iилмай доктора, профессора А. З. Авксентьева статья. Укх тIеххьарча шерашка партийни печайоазонок литературни критикиок, цу даьнъе Нохч-ГIалгIайчен партийни кечайоазон органаша а, белгалдоаькх автора. дуккказа а дийнад. цхьаццаболча советски литературни историки хьадда методологически. полицеш ца хилар бахьан долаш уж дале а е кхы дале а долча халкъий къаман культура хьаярен детIаккхуларен гIулакха юкъе динон кинашоr доацача даькъа тIеи мах бу цар произведенецка. ХIаьта цу чоалханеча проблемана хьацар, Iилмай анализо хьакьекхараца новкъостал де деза халкъаш вIашки таргадутача сийлахь - доккхача гIулакхан моллагIча къамехи раскии бале а. къахьегамхой вошал чIоагIдаран новкъарле еш дола зуламе идеологически психологически айпаш дIадахара.

Дин общественни мнени хьахиларен чакхъяхарен механизм Iомавра дешашта хетаь я философски Iилмай кандидата А. А. Каратаева статья. Автора хетачох, дин гIулакхаш вайнаха юкъе лелара бахьан — нохчаштен гIалгIаштен юкъерча гIулакхашкен бытен Iадаташ, дин культ, обрядаш чIоагIъяра, езъеш йоаржалра гIо деш дола общинно - родови строях юкедисая цудухьа нердадар тIеэцаш доацен гIулакхаш.

Динах тешаш волча хIанзарча сагах йоахача дин Iамалех дуви философски Iилмай кандидата Д. Д. Межидова статья тIа. Автора белгалдоаькх, вай дерригача общественни вахара атеистически лостамо дикача оагIорахьара алнязи а еш, дин идеологи «ацаца», «йиткъуш» йола, динах тешарий дегаша хьаьнгалаши цхьаьн даха гIертача дина керте латтарий низаш гIеллуш йола процесс юхакъоалалургйоаш дIайолаенна хилар.

В. А. Кодарова статья тIа дуви Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхошта атеистически кхетам балара 1959 — 1965 шера интеллигенце хьинар айдара баьча балха партийни кулгалдарах дола дешаш, Пропагандистски кадраш дикагIа кийчъяра, берига идеологически болх тоабара гIо даьд. — йоах автора, — КПСС XXI съезда решенеца. «ХIинзарча хьалашка партийни пропаганда яра декхарий хьакбехьа» 1960 шера 9 январен «Пропагандистски кадраш хьахорхилгеи кийтъелгеи тоадара де дезарий хьанъехьа» 1961 шера 5 маен арадаьннача КПСС ЦК сопамаша.

Дин харц уйлаш дIаяхара дика фактор хилараx гарра, кхалнаьха къахьегамен социальни хьинар айдара проблема тохкаш йолча исторически Iилмай кандидата М. А. Каратаевна хетачох, атеистически кхетам балара средсташ. методаш, формаш вайнаьха кхалнаха юкъера лохача хана къаьстта уйла тIаяхийтенва яргьнц кхалнаьха атеистически мировоззрени хьахилара ниъарчал доацаш алняия еш долча хьинареча къахьегама гIулакхашта.

Йоккха йоаца исторически Iилмай кандидата С. Ц. Умарова статья Нохч - ГIалгIайчене мюридски «вежарий» социально - политически уйлашта аволюци хилара проблемаш Iомавра хетаь я.

Книжка партийни, советски, комсомольски болхлошта, идеологически актива, лакхерчен юкъерчен дешара заведеней преподавателашта лаьокIа а хIаьта шитта моллагIча дешарашта пайдана хургдолаш а да. Из геттара дяла накъадаргда идеологически, политически кхетама болх беча хана.

Ш. АХМАДОВ, исторически Iилмай кандидат.

Лаьттана кIалхара ганз-халкъа

Лаьттан чепаш технарий керттера декхар да техна йола минерально - бийдала ресурсай запасаш ма могга дукхагIа хилийтар, халкъа эшачунга дIадохийта доагор, руда, гIишлон материалаш, кхыйола пайдане оахкалаш йоахна моттигаш хьаелла. Тахан лаьттан ченаш технарашка я геофизически тохкамаш дара эша вай ханара дара электронни измерительни аппаратура, кхы мел эшар. Массанахьа а гIолла чанхьяла низ кхоачача йокхийча машинаш тIа я багIаш лелаш ба геологаши геофизикаши, шоашка хьакхаьчача материалашта тохкамаши обработкаши яра мел эшаш дараш шоацца а долаш.

Цудухьа царна нарагIдувлараш дукха да. Пайдане оахкалаш йоахкаш йола дукха моттигаш хьайийлай цар СибарегIа, Средни Азе, дукхача кхыча моттигашка кораьный газ, мехкдаьтта, газови конденсат, кхыйола хIамаш. Вай тамаш еш хIама дац «Кольски-1» яхача скважине укх дунен тIа эггара кIоаргагIа — 11 километр совгIа бурув теха хилар, хIаьта Азербайджанерча Саатлы-1 тохаш дола бурув бархI эзар метр совгIа кIоаргденнад, цхьайолча моттигашка яха йоланьй 15 километр кIоарга бурув тоха дезаш йола скважинаш, вай мехкарча заводашка хьа а ях, форди тIа леларгйола буровой установкаш кийтъяьй. Азербайджане геофизически тохкмаш делла тIадоакдаьд вай мехка тохкама производственни предприятешта юкъе керттерчарех лоархIача промыслови геофизика Грозненски специально-конструкторски бюро коллективана.

Вай мехкарча берригача геологашца цхьана шоай хьинари низи кхо ца беш къахьегаш ба Нохч - ГIалгIайчен геологаш а. Техка даьннача мехкдаьтта запасаш дегIайоалаяра дIадахача шера план толеме кхоачашйир цар, хьайийлар мехкдаьтта доалла цик моттиг: Ханкальски Къулбаседа - Брагунски, углеводородни бийдала пхе тайпара керда тIоанаш. Мехкдаьттен газаш тахкара балхаш ду цар Нохч-ГIалгIайченерча еррига моттигашка, Къулбаседа Кавказа лоалахарча республикашка: Къулбаседа ХIирийче, Чергий - Балкхарой АССР-е, Дагестане. Толаме чакхдоахаш да тохкама балхаш ГуржегIарча перспективни йолча моттигашка, Арманнски ССР столицана 30 километр мара гаьна йоацача моттиге а дIадоладаьд тохкама балхаш. Керттерча даькъе тохнаш дар да меловин юрски тIоанашкара мехкдаьттен газаш.

«Iаьржача доше» керттера прогнозни запасаш я Нохч - ГIалгIай АССР-е тIехнIоаргача дедача мезозойски тIоанашка. хьалхарча даькъе туха кIалхарча юрски тIоанашка — 6500—7500 метр кIоарга Iилманхоша яхачох, республика лаьттан ченашка — геттара кIоаргача, туха сомача тIоанашта кIал я углеводородни бийдал 90 шера мехкдаьтта промышленносте вай республике хьаьккхар мессел.

Бурувдеттараша дика кхетаду цар толаме къахьегарца мара геологаша деш дола балхаш бакъдерг ца хилар. Цунца дувзадениа «Грознефть» объединенерча бурувдеттараша дIайолайяр «шера 5000 метр буруж а тохаш, цхьан шерен ах шерен скважина йистейоаккхаргья» яхача девизах йола социалистически яхь. Цу яхьа юкъе дакъа лоацаш я объединенерча еррига бурув деттача бригадех ахаш, хIаьта дерригa тохача бурох 30 процент цар тохаш да. бурув тохача пайда эшаш йола ха вокх бригадашкарчул 10—15 процент дукхагIа я.

«Iаьржа доше» лахара тохкамаш мел деча участкашка тIагIертта къовсам лоаттабу геологоразведочни балхий эффективности дикали лакхъяра. Шоай профессиональни цIейна дика къахьегама толамаш а доахаш мангъабаькхаб Горячеводски УБР боккхагIбола геологаш - мехкдаьттакой В. С. Асеев, Б. А. Ихаев, Карабулакски УБР керттера геолог В. Г. Серкин, Малгобекски УБР геологически отдела начальник А. Х. Зангиев, «Горскнефть» НГДУ геолог Л. А. Голубев, кхыбараш.

Керда тохкаш йола моттигаш кийчъяра дукха къахьег «Грознефтегеофизика» треста геологоразведчикаша. Промысловни арени геофизикаша хьинар кхо ца деш къахьегарах вIашт Iехьдаьннад кIоаргачен тIехкIоаргачен скважинашта гIулакх дара хьалхашка латта чоалхане декхараш толеме кхоачашде. Дукха моттигаш йоккхий перспективаш йолаш йола хьахьенхад цар. Геофизикаша укх шера кийчъертья шиннел чухьахьа йоацаш йола структура.

Треста предприятешта техническн даькъе Iалашо яра гIулакх а дина лел. Тохкамаш дераша хьайцай кертде сейсмостанцеш, сигналашта цифровой регистраци а материалашта обработка а еш йола электронно - вычислительни машинаш. Цар а кхыча кердача техника а торо хулийт хьалха дIаяхача хана тахка низ ца кхоачаш хинна районаш тахка. ЧIоагIа терко ю геолого - тохкама балхаш кхетамца вIашт Iехьдахара.

Доккха новкъостал ду производственникашта - геологашта Нохч - ГIалгIайчен Iилмани проектни учреждениеша: Грозненски мехкдаьтта института, «СевкавНИПИнефть» института, «Грознефть» тематически экспедице, промыслови геофизике лаьрхIача конструкторско-технологически бюрое. Республикал гаьнна араяьа йовзаш я цIи хеза болча Iилманхой - геологий В. Д. Талалаева, Г. М. Сухарева, Н. А. Станилуса, Г. А. Шкуряена, Ю. А. Стерленко, М. Н. Смирновай цIераш. Цар Iомабаьраш вай мехка масса а минIиге къахьегаш ба. КIоаргача скважинаша луш йола геологогеофизически информаци хьахьокхаш йола прибораш кийчъяьй вай Iилман организацеща, царна Лейпцигски ярмарке доши медалаш а еннай.

Дукхаенешта дика довзаш да Аргунерча Нохч - ГIалгIайчен геологоразведочни парте коллективана нарагIдувлаш дола дика гIулакхаш. Тиъо шу совгIа ха я вай республикерча лаьттан ченашкара пайдане оахкалаш лехаш цо тохкама балхаш ду. цар лех гIишлон материалаш, минеральни тезеи хиш. Минеральни хиш доакка дукха моттигаш гучаьхай цар, цар хьахулийт санаторешн курорташи республике хьалъяра тешшаме гидроминеральни база.

Кхачам программа кхоачашъеча а хьинаре дакъа лоац цар. Республика бурунни лаьтташка хиш дехкара теза хий лохаш а дукха балхаш даьд. ХIинзалехьа шин эзар гектара тIа хий диллал запасаш гучаьнхай цар. Къаьстта чIоагIа йоаккхо ю геологаша республикерча гIишлон индустре предприятешта эшаш йола бийдал тахкара. Наьхаш дехкача эша гIуми магIеи вIашагIъуваш йолча смеса дукха запасаш техкай цар. Дукха балхаш ду керамзитови лоабат, облицовочни материалаш, кирпичн ю топпар, гIишлоне облицовочни гипс йоалла моттигаш лохаш. Дикача толамашца шоай цIей деаду гидрогеологаша О. Е. Евиева. Д. М. Гачуева, геолога А. И. Черномашевца бурувдеттача мастераша Ш. Турчаева. С. Хамцуева, кхычар.

Шоай дикача гIулакхашца республикерча ахархошта дика бовзаш ба термальни хих пайда эцийташ бола Къулбаседа - Кавказа управлене геологаш. Цу хица тIоахаз лоаттаю «Тепличный», «Южный» яхача а кхыча а совхозай теплицашка. Цудухьа бIарчача шера баьцадаараш кхеде йиш я юрта боахама болхлой.

В. ЕВГЛЕВСКИЙ, КПСС обкома мехкдаьттий химически отдела заведующе заместитель.

ХАЛОНАШ ЭША А ЕШ

ДIабахача шин бетта Нохч-ГIалгIай химически завода цхьоалагIча цеха коллективо арахийцар 1300 тонн тайп-тайпара басараш, вешта аьлча, кхоачашйир план. Укхаза белгалдаккха доагIа басараш хьадеш из йоацар заводе кхы цех ца хилар. Цига мара хьаац пхьегIаш, цIагIара кхы йола хIамаш цIенъю паста, порошок.

Заводе эггара йоккхагIа а керттера а я из цех. Цо ший задани кхоачаш ца йича, завода кхыча цехашта могаргдац предприяте план кхоачашъе. Уж дукхагIча даькъе цунна гIо деш йола цехаш я. Цу хIаман уйла йича из цех ше завод санна я.

Цига хьадаь басараш, паста, порошок кхоач вай республико меттел мехка дукхача моттигашка а. Из дагадеха цеха мастера Царагульгов Мухьмада дувц:

— Оаха цIаккха а дицдалийтац басараш дикагIа хьадара гIулакх, тхоай марка сий лакха лоаттаде гIерт. Мехка кхыча предприятешка а Iилман кердадарашка а хьеж тхо. Довш ма дий, басар хьадара къайленаш хIанз а гучаяханза дукха хилар. Уж лех оаха. Укх шера оаха арахецаргда керда басараш. Царна юкъе къаьстта моттиг лоацаргья фасадий оалача басараша.

Уж чIоагIа эшаш да тахан, къаьстта городашка. Транспорт дукха латтача улицашка, цIеной фасадин пенаш дом тIабуллаш сиха бIехлу. йохаю теха кIир е бос бола лоабат. Каст-каста кIир тоха езаш е лоабат хьаха безаш хул фасадаш. Из бахьан долаш дукха хIама дIадода парна ремонт яра. из па дича уж нйрчайоал. Басар хьекхача, цар ца талхаш дукха ха йоаккхаргья. БIехъенна фасад хица йила йиш хургья.

Цу тайпара, фасадин басараша дикка дукха кIезигдергда цIеношта ремонт ярга дIадодар. Уж басараш дукхагIа арахецаргда цехо. ХIаьта оаха геттара шерье лерхI хIамаш цIенъю средстваш арахеца участок а. Цеха ков хьалъе йоланьа я лаьрххIа цу гIулакха хургйола шозза вIаштIара ях йоакка корпус.

Бахача лаьа вахара хьашташ кхоачашдара уйла еш а гIулакхаш деш а да тхо. Бакъда, дерригa а дац тхоах тийша. Снабжене хьовзамаш ду. Масала, канифоль йоацаш дагIа тхо хIанз. Из кхухь тхона Белгородски облеста Губкин яхача городера. Канифоль кхоачамбалла ца хилча басар дика хила йиш яц. Иштта мара ханнахьа хьакхоачаш яц мел а.

ХIанз тха болхлоша паста, порошок хьаю коа юкъе, кхыметтел тIехананхьа кхоале а йоацаш. Шийла яле а лоа а догIа делхе а, цига болх бе безаш ба уж. Миштa аргда царга болх дика бе беза, из хьабера цхьакха а хьал ца хилча?

Мастера дувцачоа тIатохаш цеха начальника Айсханов Салауде аьлар:

— Кхы а доккхагIа кхоачамбоацераш да тха цехе. Ер шу дIадоладуш болх ца беш, еха сайцар тха кхоккхе а шаровой хьайра. Уж геттара къаьна хьайраш я. Бийсерия хьайрошца болх бе безаш эттар тхо. Уж а кхоъ я. Цар тха цехе хьадеча басарех ахаш мара дайта низ кхоачаргбоацар болхлоша цхьан сменагIа болх беш хилча. Шаровой хьайраш болх беш йолча хана оаха болх бора шин сменагIа. Нагахьа санна вах хьайрех цаI ехача а тха кхувра норма кхоачашъе. ТIаккха кхоъ сецача шин сменана могаргдацар из е. Цудухьа оаха кхо смена йир. Цо йиш хилийтар тхога заданеш кхоачашъе.

Нагахьа санна уж кхоачамбоацараш деларе тха цеха болхлоша цхьан сменагIа къахьегаш доккхий толамаш доахаргдар. Къахьега хьалаш ю хилар Iаткъ производственни дисциплина чIоагIъяра. Массане а йиш хилац шоалагIча а кхоалагIча смене болх бе.

Из дерригa доллаше а план кхоачашъяра эша торонаш лех оаха. Хала дале а, из тха вIашт Iехьдоал, дIаьннар кхетадеш а дIаэцаш а дика болхлой ба цехе. Цар хьалдоац де лаьрхIа гIулакх, шоашта тIехьабоах кхыбараш.

Март бетта задани а кхоачашъеш я. Говзал йоккха йолаш а хьинаре къахьегаш а ба тха цхьабоал болхлой. Царех я бригадир Хасуева Совдат. Цо кулгалдеча бригадо укх шера хьалхарча шин бетта задани 150 процент кхоачашйир. Цехе меттел еррига заводе а дика бовзаш сий деш ба цу бригадашара Гисаева Бата, Хасиева Деши, Сулейманова Мания.

Хьинаре къахьегаш хьабоагIа аппаратчикаш Эшалов Ату, Баранова Валентина, Дундаев Султан, слесарь-наладчик Демильханов Аьхьмад, кхыбараш.

ДIадахача юбилейни шера завода цехашта юкъе лаьттача социалистически яхье укх тIеххьарча кхаь квартале хьалхара моттиг яьккхар цхьоалагIча цеха коллективо.

Ю. ТЕГАЛОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Политически обозревателa заметкаш

БЛОКЕХ ДIА ЦА КХЕТАРА БОЛАМ ПЕРСПЕКТИВЕ

Укх мугIарий автора нийзаь укх шера март бетта Деле хиннача блокех дIакхетанза долча мехкий пачхьалкхенаштен правительстваштен керте латтарий VII Конференце пресс-центре аккредитованни хиннача 1630 журналистах цаI хила. ХIанз, из форум чакхъяьнначул тIехьагIа, йиш я, делийски дискусси йолаш дийцараш тернал а деш, цига дайнарий цу ханачул паргIатагIа уйла е а, хIаьта, башха гаьнна дIахьалха а ца воалаш, кхы ца хуле я, гарггарча хана блокех дIацакхийттарий болама гIулакхаш мишта отта тарлу хьажа а.

Цу плане хеталуш да, делийски форума итогий мах цига тIайийдаьча документий формулировкай еррига нюансаш «тараваца» увзара методаца бе гIертар — хIаьта цу гIулакха чIоагIа сарцагIбаьнна а ба — вIалла нийса хила йиш йолаш а дац аьнна.

ГIулакх-м вIашагIдийзача дешаех мигa латт. Цар каст-каста вуг хетарий маIан ше деш, дувцача дакъа лоацарех цхьаннена а шеко йолаш ца хетача моттиге, цхьан ханна дерригача хетарий оттенкай эквивалент лаха езача. Иштта хIама массехьаа нийсделар Деле а. Амма иштта гIулакх эттача, малхбузехьарча йелайоазон цхьайола органаш гIийрттача а хIанз гIеттача а беса, дIакхетанза барий болама керттера ориентираш хувцаенна хилар хьаллоацаш йола белгалонаш лаха гIертар. хьабала пайда боацаш хIама да. Делийски конференце решенеи керттерча маIанах дийцача, цар практически вIалла торо а хилийтац доацар дуьнна.

Бакъде, дIакхетанза дола мехкаш духхьала тенденцино «радикальни», «умеренни» «нейтральни» чарна я. кх. дI. декъа гIерташ бараш а. хIаьта иштта шоай болмал арахьарча мехкех цар доттагIал хьанцад а хьежаш царна фосташ де гIертараштa да хIама дац. Цхьа бахьан доацаш мичар шига гулбеннараш вIашя эгIабе а дIакхетанза долча мехкий барт эгIабе а гIерташ нах хилараx Деле дувцаш хилар.

Амма цу дерригне а лохбац шига хиннача бокъонца долча динатуи а маькертуи а лоархIам. Белгала бакъдолаш да. дерригa дIакхетанза дола мехкаш, хIаьта уж 101 ма бий, хIанз дунен тIа бахаш барий а тIехьа тIадоагIача ноахалий а юкъера дешаш къостадеча тIа-тIа хьинарегIа дакъа лувца лаьрхIа хилар. Эггара хьалха царех массанея и лоархIаметIа дар: дIанхо а тIема психоз хьаьрълакхара, ядерни герз ше-шийна а теха хIалакхилара повнъа яха еза адамле, е тешшаме гарантеш а йолаш болча машаргахьа, дунен халкъаша продуктивни а нийсхон а гIулакхаш цхьан леладаргахьа лестаргья из.

ДIакхетанза долча мехкаша хьагойтад, шоаш дувцилга а йоацаш шоллагIча наькъа тIехьа хилар. ХIаьта из вай планета тIарча машара тIехьарча низий шеко а йоацаш Iалаьмате лоархIаме толам а ба.

Делийски документий цхьайола моттигаш дукь-дукьа ешха тарлуш але а, вIалла шеко йоацаш да цхьаькха — цIаккха а ца хувцалуш, Деле гулбеннараша цIаькха а из нийса хилар чIоагIдаьча тайпара, дIакхетанза долча мехкий болам колониализми ресизми лаьттача цIенъе дIаяхара идеяштен практически декхараштен тIехьа хилар, империалистски неоколониализм тIехьадисача къамашта низаш дара система даим лоаттое, къона, шоай мукъара пачхьалкхенаш йоахара, уж шоай глобальни политически, милитаристски, экономически планашта кIалъоттадара политика чакхьяза гIертаж хилара майрра дуxьала латтар.

ДIакхетанза долча мехкий болама керттера принципаш дIахо детIайоалаеш Деле хиннача конференце кхайкаьй дукь - духьача формех вIашагIа доацача дешащех — дукха идеяши уйлаши. Хьонарeда вай болама юкъе дакъа лоацаш бараштa дагалатташ цаIаш хилар эггара дикагIа хьагойташ йола царех массехк идеи хария. Царех да:

— сиздаь герз хьадар кхерамe а боахам бохабеш а хIалака хилар, из хьеделга соцадаьа дар ца хилар, эггара хьалха моллагIа ядерни герз хьадар, из эргадьннa тоадари доарнадари, миччa а тайпара цунах пайда ийбелга декханза дарг ца хилар кIоарга кхетадар;

— иштта а геттара къестдолча мехкий боахам бохабеш дола, дунен тIа кхохками конфликташи лоаттаю колониализман империализман юкъедоаладаь бокъонаш цхьатарра ца хилара эксплуатацин дIайоаккхилга. дунен халкъашта юкъера экономически гIулакхаш бокъонаш цхьатарра ярей нийсхони кIийлен тIа, детIадоагIача мехкий законни бокъонаши претензеши тернал а еш хувцар дIадехар;

— лаьттан тIа ядерни герз доацаш йола зонаш хьаяр. Индийски океанахи тIема кхерам къаьстта чIоагIа болча Дунен океана кхыча районехи машара зонаш яр юкъарча кхерамален гIулакха чIоагIа лоархIаме хилар;

— къаман мукъадахара къовсами Палестина, ЮАР, Намибе, кхыча наьха карарча территорей халкъий йоаль бокъонаш юхаметтаотгIапра гIулакхи тIагIертта хьаллувцар. Гаргарчен ЮкъерчеиМалхбоале, Африка къулбехьарча даькъа тIа, Централъни Америке нийсхон машар оттабар. Цунца хьаштдараца коллективно шоай низаш тIа а дахийта Афганистанан Кампученен гонахьара, Африкански МуIа тIара, кхыча яра хьалаш латтача моттигашкара кхохкам дIабаккхар. Империалисмо «кхоалагIча дунен тIа» еча тIема экспансена, из колониальни гIуланкеш лоаттаде, детIаухача мехкий регионашка халкъашта духьалара режимаш хьаллуцца гIертара юкъарча низашца духьала латтар.

Цу дерригача дешай хьакъехьа вIашн дувцараш кхетадора Деле гулбеннараша, хIаьта гергарча хана дIакхетанза долча мехкий политика хьадда бола чулоацам уж кхоачашдарах латтаргболга а хоара. Дагадохийтаргда вай: дунен 101 пачхьалкхен политика! Нагахьа санна цар массане а из политика дерригIа чакхйоахе, цу гIулакхо ше бергба дIакхетанза долча мехкий болам дунен халкъашта юкъера влияни Iалаьмате йоккха йолаши авторитет лакха йолаши.

Амма лакхе йийца идеяши декларацеш практически дунен халкъашта юкъерча арене социалистически мехкаца леррагIа хьаллувцараш а керттерча даькъе дукхача цу болама юкъедоацача мехкаша, цу даькъе цхьадолча капиталистическичар я, къоабалдеш а да. ХIаьта из дIама дIакхетанза долча мехкий болама толам беккара йола кхы цхьаькха лоархIаме залог а лаьттан тIарча дерригача машара тIехьарча, империализмана духьаларча низашта консолидаци яра база а я.

Юрий КУРИЦЫН. (АПН).

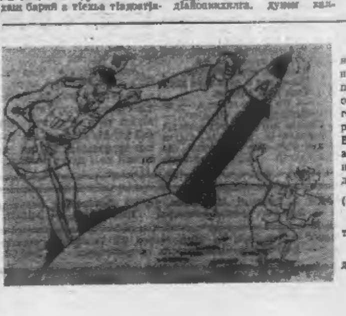

«Ядерни потенциал «баяра йолча шоай унзарча планашта малхбузеневропейски партнераш дукхагIа юкъеоза, цунна цхьана шоашта из герз кхакхетаргдоацаш лораяла гIерташ Малхбузен Европа територе тIа керда американски ракеташ дIанийсъелга царна низагIа начдолла гIерт США».

(Газеташ тIара).

Океанал дехьара совгIатилг.

«Хорицонт» яхача еженедельника тIара сурт (ГДР).

ТАСС хроника.

ГIАДВУГАШ ДА ГIУЛАКХАШ

ДикагIа йола отделочникий бригадаш хьоахаеш хилча Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене домостроительни комбинате хьалхарчарца йоаккх Баматханов Сайд-Iарбе кулгалдеча отделочникий бригада цIи.

Укх тIеххьарча хана бригада отделочни балхаш деш я г. Грозне Олимпийски проездах хьалдаьча кердача цIеношка.

— Бригадир мичав? — аз хаьттача, из бетонни заводе телефон тоха вахав, — аьлар сога цун бригадерча цхьан кхалсаго.

Аз дехарах кхалсаго ше хьайовзийтар сона. Из хиннаяр Баматханова бригадера штукатур - маляр, къахьегама ветеран Борзаева Марет.

Дукха юкъ ялалехьа хьакхаьчар бригадир ше а.

— Тахан уйнашта стяжка еш бетон нийшаяр тхона, — аьлар Сайд-Iарбе, — цудухьа ханнахьа бетонни заводера из хьа ца кхачар малагIа бахьан да ха вахавар со.

— Марет укх сахьате ши машина бетон я вайна хьакхача езаш, кIал кийчо яь йий хьажалахь, — аьнна Борзаева Маретага йист хилар Баматханов.

— Са гIонча я из, — аьлар цо. Борзаева Марета отделочни балхаш ду барайттталагIа шу да, цул дикагIа из болх бовзаш нагахьа саг вац.

Ши шу совгIа ха я но комплексни бригада вIашагIтеха. Монтажникаша вIашагIъелла цIен «коробка» хьа а нийце цунна де деза отделочни балхаш ду цу бригадо.

Дукха да дIадахача юбилейни шера цар графикал хьалха отделочни балхаш даь йистедаьха пачхьалкхен комиссега дIатийнна цIеноаш. Царех да Грозне Сайханова улицагIа нийссаза вIаштIара даь шин цIа, Олимпийски проездe пхеза вIаштIара, даь ворхI цIа. ХIанз 80 квартира йолча цIенна отделочни балхаш деш я бригада.

— Тахан-кхоана яхар саина из цIа а йистедоаккхаргда оаха — йоах Сайд-Iарбе.

ДIахо цо дувц:

— Тха бригадерча хIара саго шинь-кхоъ смежни профессеи караерзаяьй. ХIанз моллагIчоа хов кхетаиш тоха, штукатурно - малярни, обойщика, плотника, паркетчика балхаш де.

Дика толамаш даьхад бригада укх шера хьалхарча квартале. 2 эзар квадратни метр хулача квартирашта отделочни балхаш даьд.

Волаш ба бригаде кхычарна хьоккхам тела мах а. Царех лархIа мегаргья Якубова Ама. Итт класс яьккхачул тIехьагIа, соахка сра из Баматханова бригаде баьхка. Юкхьанна штукатура - малярa ученица йолаш болх бе йолаелар Ама. Дукха ха ялале ший хьехамчунна Азиева Макиййна нийсса хIана бац аьнна болх бе йолаелар. ХIаьта хIанз Якубова Ама 4 разряда штукатур-маляр йолаш болх беш я. Цул совгIа цуйна дика хов корашта кизгаш тода а. Из цуй смежни говзал я.

Баматханов Сайд-Iарбе кулгалдеча бригада хIара смена нормаш 140—145 процент кхоачашъю.

Баматханова бригада хьаьнала къахьегам дукхазза а белгалбаьхаб кулгалхоша. Иштта дIадахача шера толамаш дахарах цунна елар РСФСР Минпромстроя Сийлен грамота. ХIаьта бригадира еннай «Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни гIишлонхо» яха сий дола цIи.

Иштта, шоай хьаьналча къахьегамца цхьайттлагIча пятилетка кхоалагIча шера шоашта хьалхашка латта декхараш дкъеза кхоачашдеш хьайоагIа Баматханов Сайд-Iарбе бригада.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Дезала кхуврч

ГАГИЕВ Гирихан

Шун тӀа вагӀачунга

Хьалхара кад айбаьча хана,
Дагайохалахь хьай нана...
Нанас деннад хьона вахар,
Из хоьстасш мала
чхьегӀар.

ШоллагӀа кад айбаьча
хана,
Дагайохалахь хьай нана...
Мийннй Ӏа цуь мерза
шура —
ХӀанз фу мел Ӏа кхда чура?

КхоалагӀа кад айбаьча
хана,
Дагайохалахь хьай нана...
ЯгӀий-теш из хьога
хьежаш.
БӀаргех тӀадамаш а
лешаш?..

●

БЕРИХАНОВ Жабраьил

БЕР

Хоза тов ага чу
Уллаш дола бер,
Бер на дий ӀЙовхал
ЦӀагӀа лоттаер.

Ага чура дальчё
Цуя хьалхара дош
Маьлх санна дуьненга
Хул хоза товш.

Цудукьа берах аз
ЦӀа тулларгьяр
Машар аьлне, цуьга
Из товш хургьяр.

●

КОСТОЕВ Башир

Наьнах къастар

Дегаэндо, бӀаргий сердал
Шийн бер лоархӀеш нана яр.
Къона-къаьлна хана ӀЙовхал
Диллац бера наьна лар.

Бера шелг лазабальчё,
Лазадоал-из наьна дог,
Кача наьнах къаьста хилча,
Маьлхар дуаз цо лувза ког.

Са доаллаш доа кхьаккха
хӀана
Наьна ӀЙовхох къехваш
дац,
Негахьа цукна ӀЙилой
нана,
Цун фу мах ба сона хац.

Иэзах чӀоагӀа дег чу юкаш
Нана еар тамаш яц,
Бер хьалкхедеш, накха
хьокхаш
Лийнар из я, кхы сег вац.

Кицаш

Гамажа шура ӀЙаь бакъьлг колдийла кийрчай.

• • •

Шийга чӀоагӀа ӀЙистхилча ше кхеравеш санна хет Ӏовдалча сага, хьаьстача — ше Ӏехавеш санна.

• • •

Иразах дӀа ма ада, из дӀадодача хана тӀехьа а ма ада.

Сакъердане книжка. Н. ПЛИЕВА фотоэтюд.

ХОЗАЧА ДЕШО КХЕТАМ ЛУ

Советское яхача юрта бах хӀанз аз бувцаргбола СугаиповгӀар дезал. Се царцига водаш цар деррига бераш цӀагӀа хург ма дий аьнна дага а дапар сона, бакъда, уж цӀагӀа нийсделар.

— Чувола, чувола, деррига бераш цӀагӀа-и даьра да, — аьнна Ӏистхилар цу бокхчача дезала нана Хьава. ЦӀагӀара хьахозар массехк оаз, ӀЙижарий а вежарий а дувцаш бар шоай балхах. ХӀаьта, тха къамаьл хоттаделча Хьавас аьлар:

— Бокхча ба оаз тха дезалах, бакъда, сай итт бер сона-м дукха хетац. ХӀаьта хӀаппарча къонача дезалашта-м цхьан-шин берах а кхоачам ма хетий. Кхы дукхагӀа уж хилча, дарех совлен бола мухь а лоархӀ. Цу тайпарча уйлан со раьза яц. Цхьа масел доаладергда аз. Дукха ха йоацаш цамогаш а хинна, больнице нийсъелар со, хӀаьта тӀехьаухача берана дог урауэттадора, цхьаьнах со яха уйла дёг чу йоссийтацар. Доккха хӀама ма дий, цӀагӀа чулесташ шортта дезал хилар!

ЦаӀ е шиъ бер хьалхедеш аттагӀа да. Бакъда, Сугаиповас херкар из никъ бац, халонца бувзабенна сийлахьа никъ ба Хьавас херкар.

Верригаш хӀана бац аьна, вахаре шоай никъ хьа а лаьца къахьеташ ба СугаиповгӀар цӀагӀара воархӀ ӀЙоӀи кхо воӀи.

— Церна юкъе а дукхагӀа малагӀа веза хьона? — хетта я наьнага, бераш беш санна.

— Са дега цхьатарра гарта а хьаьнсара а ба уж бергигаш. Кулгий итт шелг санна деза сона сай итт бер. ХӀаьта а цаӀ белгалдоаккхаргда аз, сона дукхагӀа гӀо-новкъостал вер Лейла я. Эттара йоккхагӀа хилларах хургда-кх из.

Даьга - наьнага даим ладувгӀаш, харцахьа доацаш итт бер хьалкхеде миштта кӀаштӀехьдаьннад-те СугаиповгӀар Маирбекен Хьавайи?

— Бер дика хьалкхеде ларга йоача нанас хӀара дийнахьа, хӀере сахьата бӀарс тӀерабаккха йиш яц цуна. Зе деза цуя багар доагӀа дош,цуй вегӀа оамал, эхьэздел. Цхьаболча даьпа лоархӀ берашта чоххам беш хила беза аьнна. Чоккомца шоаш лоархӀийт мотт царна. Тхо тӀачухаш, царна етташ хиннадац цӀаккха. ХӀана аьлча, хоза дӀаьннар берашо дукхха динагӀа дӀадиндаь.

Цу хьакъехьа геттар нийса аьннад А. П. Чехова: «Хьастарпа ца дулар, чоохамца а дулургаш».

Б. СОЛТАГИРЕЕВ.

Вайнаьха багахбувцамцара

АЗ МЕЛАЧА МОРЗИЙЛА...

Дахча даккха, аьнна Цаген кха арабаьннача хана, бахка хьатӀааиттаб хьоашалгӀа воаеӀаш бола Цагено вийид устдаи устнанец. Дахар-денар хьаьттача тӀехьаьгӀа юха даьча дакка дӀаэттае фусамда. ХӀаьта, захалаш дукьалъенча сегаго дӀачубигаб.

БоьгӀа, дие цӀабаьа аьнна хьаьший арабаьча, хӀетта санна дие местадеш хиннае Цаген. Из штта хьаьший теркал цо а веш валлара бахьан ка безам бовча захало кхм сатоха ца а могаш заьттад:

— Са захал, хуг во я мотт сона хьа?

— Яц даьра вӀалла во а, — аьннад Цагена. — Са хуг санна хӀаман хаурмат деш сага хила йиш яц, кхьметтела хьуг дила хий а доадац цо.

— Ай, цу хих фу ду цо тӀаккха?

— Аз мелача морзийле Ӏочу-м даьра детт, — аьннад Цагена.

Иштта дайзад хьаьшийна Цаген вӀаьавахара бахьан.

ДӀаязъяьр А. АУШЕВ.

Дьердь МИКЕШ (Венгри)

КИНО ДОАККХАЧА

Сона каст-каста хоз сценареш тӀа яххача тайпара кино даьккхара кинорежиссераш тӀера хилац, яхеш. Сценаре ехх цар паргӀата уйла, импровизаци яра новкъарле ю.

ДухтӀавала безам болаш киностуде вахар со, хӀаьта цу сахьате «Отелло» яха фильм доаккхача павильоне нийсвелар.

Вай хӀанз фу дергда хой шоана, — йоахар режиссера, — вай хӀанз йоаккхаргья Отеллос из... мала яр из... Дездемона къамаргаш тоӀаьь юаш йола сцена. ИйцъялийтаӀаш цу сценаристо... мила вар из... Шекспира текст, хӀаьта шоашта хетар а шоай дагалаттар а дувцаргда оаш. Вай фильм боннъоаца дола вахар кхехкаш хила деза! ДӀадоладелар вай!

Венецианиски полководца кувхар тӀадувхаш вар хьатӀаьвера ха яхно кхалсаг йика уллача менге тӀа, цо аьлар: — Наб еш уля хьо, са цӀоке кӀорит, е наб ю аьна моттийта бӀаргаш вӀащкадехкад Ӏа?

— Дика да! — мухь баьлар режиссерага. — Ше морг кхы доацаш! ДӀахо долх вай. Цу тайппара дувца дӀахо а. Хьайна дагалаттар а хьайна къувлар а дувца.

— Ший да ма хьакха цун, — цӀаьха цӀимхара вийрзар Отелло, — со эгӀаьввеце, телефонах ахча дӀадала вяцвеннав со, тӀаккха из-м дӀахоадве а ма мегий...

Ер да доикха хӀама! МоллагӀа а цепоаккхергволаш! Бакъда, сона бакъахьа хетар метта уллачун йерта йисте боагача кӀерама юкке хьо хьатӀаевча. Наха бӀаргаго еза хьа юхь. КӀерамо бӀаргадойт телефонах бола бела чубоалла хьа бӀаргаш. АхӀа, хӀанз Дездемона совмаяла артӀа я.

Менге тӀа хьаура а хайна, сигаретагахьа кулг дӀа а кховдадаь, раьза йоацаш Дездемонас аьлар:

— ХӀанз мара чуенаьц хьо, къаракъ менна хьакхе! Масса сахьат даьннад хой хьона?

Режиссера куаг-оамалех аьнар а деш, Отеллос дош ихессар:

— Ӏоюжача хала ламаз даьдий Ӏа, Дездемона?

Дездемонас беламаш соттадир.

— Санна деш да из? Зиммерманарцига картех ловзаш ньгӀай со.

— Картех ловзаш? — Отелло шин бӀарг тӀабера.

— Со е-м валац хьо? — сигаретах кӀур а боаккхаш хаьттар Дездемонас.

— Хьо е? Кхы де хӀама мичад са-м. Ма дарра аьтча, со се а вар цхьан-шин сахьата наб ергӀолаш. Къоана юха дӀаязвала везаш ва со.

ЦӀена я, шеко йоацаш,
ЦӀена яле а со-м хьох кхар
Тоха са а доацаш.

— Со вела-м вел, — из юкъагӀъъккхар Отеллос. — Сона-м моттар, кот малагӀа ваьннав Ӏа хьаргда, хӀаьта хьо стихашца къамаьл де йолаелар. ХӀаьта хьа когаметта со хилча «цӀена я» яха дош юкъе а доаладергдацар аз. Из Ӏа оалача хана велавала дог доагӀа са.

Сабир, сабар, фу де йоала хьо, со ве-м ялац хьо? Ай, со ма вий хьа къамаргаш Ӏовда езар!

— Укх бус вахийта со!
— Духьале е воалл хьо?
— Ах сахьат мукъагӀа да сова!

Ай, мичара. Цох хӀама хургдац.

— Сабар, — цӀогӀа тохар режиссера. — Оаш фу леладу, эгӀаьд дзо? Ай, оаш-м, мала вар из... Шекспира сценарех чу ма хаьхкарий говраш. Вацвалийта из. Хьа аргӀа я, Отелло.

— Мегад, — доккха са даьккхар Отеллос. — Къамаргаш Ӏовда йиш ене, ца Ӏовдаш ютаргья-кх. О, Дездемона, Ӏаги чу хий а детта цу чу садукъаргда аз хьа, Ӏаг мичаб?

— Геттара дика да. Кхоана хургба. Ассистенти! Кхоана Ӏаг хилийталахь! Хих безза. ХӀа, ванагӀа автор мичав, цунца къамаьл де безам бар са, цхьабараш тӀехьагӀа сетта бола ма лой уж.

Автор кхелхан зсар ялх бӀаь яхайтталагӀча шера.

Из геттара дика да. Цо дертӀа гӀулакх даьд. Титраш тӀа вӀалла хьоа а ца веш вита вай из? Ма дарра аьлча, ер-м вай произведени ма йий, мала вар из... цун а йоацаш.

ДАЬР КӀЕЗИГА ДАЦ, ДЕ ДЕЗАР ДУКХА ДА

Нохч-ГӀалгӀай АССР художникий съездера

Газета хоам ма барра, дӀадахача кхичара дийнахьа хилар Нохч-ГӀалгӀайчен художникий шоллагӀа съезд. Цига доклад бир Нохч-ГӀалгӀай АССР художникий Союза правлене председатель Х. А. Ахмедовс. Цо белгалдаьккхар цхьоалагӀа съезд хинначул тӀехьагӀа республика художникий Союза дукха дегӀаенна, художникий гонхал локкхъеннагӀа.

СССР художникий Союза член волаш тахан республике къахьегаш 33 саг ва, аьлар цо. Царна юкъе ба живописцаш, скульптораш, графикаш, кхыча жанраш а болх беш бараш. Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхой революце, тӀема, къахьегама турпала гӀулакхаш доладхаш а маха уж доккхийташ а, дикка балхаш даьд вар. Царех да В. Мордовина, «Юртара коммунисташ», Шамурзаев Шамила дийна тӀема а къахьетама а ветеранаш портреташ. А. Сафронова «Граждански тӀема турпала к о ч у н Орцханова портрет», А. Асуханова «Продотряд», Д. Идрисова «Вай кӀаьнка дуццар», М. Полонникова «Партизанаш болча», кхы дукха зераш. Массане дезалун тӀа нийцад И. Беличева даь. Грознерча «ДоттагӀлен майда тӀа латта, граждански тӀема турпалашта Н. Гиклова, А. Шерипова, Гl. Ахриевна оттадаь памятник, Сайлаьь - боккха Даймехка тӀом болча хана дешал гойтача пожарникашта хетадаь Заводской районе Мамаков Руслана даь памятник.

Укх тӀехьарча хана а дукха профессионалки гойташ даь балхаш а да вай художникий. Царех да Нохч - ГӀалгӀайчен автономе 60 шуя саий лоӀамагӀа из Россеиа юкъехка 200 шуи дизара хетадаь Полонкова Мурада «ДоттагӀал дӀадолалуш» аьнна дӀи хилла полотно. Иштта дика диллa сурташ да: Ш. Шамурзаева «Юртара комсомолкаш», В. Линна «Побратимы», кхыдараш. Республике къахьегаш ба дукха художникаш - графикаш. Массанена йовзаш я Л. Царинене Бухенвальда тутмакхашта хетаяь листаш, хӀанз из болх беш ва «Ч лела тӀадена Ӏазат» яхача сере тӀа, кийчлуш ва его ра хьалхара ший персональни выставка хьеела. Книжний графика тӀа хьинаре къахьегаш ва Е. Токарев, нохчийн гӀалгӀайн эпоса хетадаьча сурташ тӀа болх беш ва А. Туладзе. Дукха ба республике прикладникаш. Цига белгала болх беш хьовогӀа И. Дутаев, республике неттея, доазол арахьа а бовзаш ба цун кхоллам. Иштта, ю дакъа лоацаш хилар соихий Лейнците хиначa дунен халакъалта юкъерча ярмарке а.

Дукхача художникашна дакъа лаьцад мехка хинначa тайп - тайпарча выставкашка. Иштта, «Советская Россия» яхача выставке дакъа лоацаш хиннаб И. Беничев, М. Полонкоев, А. Сафронов, Д. Хасаханов, К. Мурзабеков, Э. Рябочкин, Р. Арутюнов. Цул совгӀа, «Коммунизм хьалъеш да тхо» яхача выставке дакъа лоацаш хиннаб И. Беличев, Д. Хасаханов, Д. Рябочкин, А. Сафронов, хӀаьта О. Мишиен, И. Кузнецовен шоай кхоллам гойтаб «Хьайсарча мехка гӀолла» яхача ерригсоюзни выставке.

Шийн доклада тӀа Х. А. Ахмедова къаьстта белгалдаьккхар дӀадаха, мехка а республике а юбилейни хинна шу. Цу юбилейни накъаболхаш, горедашта, юрташта художественни оформлени еш хьанаре къахьийгар художникашна Г. Пассарера, Р. Портнович, З. Эсмурзиева, И. Кузнецова. Цул совгӀа, цу шера Лейпците хиначa дунен халакъашта юкъерча ярмарке болх беш хургйола Нохч - ГӀалгӀайчен отдел кийчъеш къахьийгер вай художникашна. Цига гойташ хиннача кӀувсий эскизаш кийчъяраш бар художникаш А. Туладзе, С. Юшиев, Г. Пассарер. ХӀаьта вайна ма харра, цу кӀувсашта цу ярмарке доло медаль а елар.

Юбилейни шера хилар Нохч - ГӀалгӀайчен халкъа боалама карагӀдаьннарий выставка. Цунна оформлени еш хьанаре болх бир К. Мурзабекова, Г. Ткачева, Э. Дербичева, В. Нестерова, кхыбараша.

ДӀахо докладчика белгалдаьккхар Нохч - ГӀалгӀайчен изобразительни искусство дегӀайоалаечa новкъарле еш дола хӀамаш. Царех да Грозне а районашка а монументальни памятникаш кӀезига деш хилар, художникий шоай выставочни зал ца хилар, вайнаьха халкъа промыслаш дегӀайоалаяре деш хӀама доацилга.

Цу гӀулакха оарцагӀйоаладеза Нохч - ГӀалгӀай АССР культура а моттигерча промышленноста а министерсташ, художникий Союз аьлар докладчика а съезде къамаьл даьча делегаташа а.

Нохч - ГӀалгӀай АССР архитекторий Союза председатела Р. А.-Г. Гойгова аьлар:

— Эсала леладу художникаша кхыча творчески союзашцара бувзамаш. — Республике а Грозне а дукха тайп-тайпара гӀишлош хьалъяьй. Бакъда республике а городе а кӀезига да дика оформлени ерь цӀенош аганеш, скверaш, майдаш. Укхаза художникий гӀо эш.

— ХӀанз а кӀезига дац художникашна эсала даь балхаш, — аьлар Нохч-ГӀалгӀай АССР культура министра А.-С. Гапаева, — Эттара вогӀа дар да уж выставкашка дӀагойташ хилар. Наха эшац эстетически салоӀам а идейно - политически кхетам а лун доаца балхаш. Эсала хитт республике плакат кийчъяра, декоративно - прикладной искусство дегӀайоалаяре гӀулакхаш ца городе тика-салон. Массехк шера ма дуваш дале а, хӀанз а тӀехьа хьаелла за я халкъа картини галерея.

Съезда делегаташа тӀайнача сопам тӀа белгалдаьхар художникий Союза болх тоабера де тоазаш.

Б. АВАДИЕВ.

ХӀара шера 30 зар гаргга саг, царца бераш а долаш, салоӀаш хул Ялтерча «Мисхор» яхача пансионате.

СУРТА ТӀА: шийна йиӀига ца ена Армавирера медицински сестра А. К. Кучеровскаяи Ригерча инженера-химика А. Я. Арайда дезали.

А. ОБУХОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

РАБСЕЛЬКОРАШ ДИЙША БАЬННАБ

НийслагӀа цу да телевидене радиовещане Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен комитете болхлойн юрташкарчен корреспондентий школа болх беш йола. Цу хене дешита кийчбу радио а, телевидене а, редакцешта передачаш кийчъе гӀо деш бола журналисташ.

Укх деношка школе ладувгӀаш хиначa тхъаь итт сата дӀаделар рабселькораш хилара тешал деш дола свидетельствош. Дешар чаккхдаккхарца уж даькъала а бувцаш, свидетельствош дӀаделар республика пачхьал кхен телерадио госкомитета председатела заместитела М. М. Аушева.

Дешаш ӀЙ...ихача хана рабселькораша ладийгӀад телевидене а радиовещане а балха теорех, практикаж йолча лекцешка, дакъа лаьцад семинарски занятешка, телерадиопередачаш кийчъеча.

Дийша баьннарех телевидене, радио редакцешца бувзам лоаттабеш, царна балха тӀа гӀо деш хьабаьлхаб: Ковлов, Потосов, Скулков, Джамалдинова, Магомадова, Мальцева, кхыбараш.

С. ТАСУЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

2 апрель

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 9.00 Болх беш я «Могашал» яха клуб. Занятеш хургья Ленина цӀерагӀча парке. 10.00. Болх беш я кинодезарий кинолаборатори. 10.10. Лекцей зал. Заводской района культхойн парте ветеранийн вӀашагӀкхетар. 11.00. Кинотеатра фойе. Гойташ я «Эрзи» яхача республиканскии фотоклуба хьалхара отчетни выставка. 18.00. Лекцей зал. Болх беш да юкатайтача фильма кинотеатр. 19.00. Халхара зал. Болх беш я «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Химикий культура Дворец. 13.00. Болх беш я «Пионер — бераштa масал» яха къахьегама десант. 14.00. Болхлой - химикаш торжественно вердача цӀагӀа баха ховшабар. 17.00. Популярни мелоди локкхаш я духовой халкъа оркестр. 18.00. «Тха кӀира» яха радиожурнал. 19.00. Эстрадни иллеи музыкан сайре.

Н. К. Крупскай цӀерагӀа культура Дворец. 12.00. Болх беш я машинаькъахой революце, тӀема, къахьегама сийлен халкъа музей.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 15.00. Болх беш я Ӏадам дезарий клуб. «Соний гаьнашта плавника яра способаш». 19.00. Болх беш я «Фонограф» яха дискоклуб. «Фуд из дискотека яхалга» яха беседа.

Грозненски нефтяной института клуб. 19.30 «Эксперимент» яхача театральни студе спектакль. А. Ковевский «ВорхӀ Робинзон».

3 апрель

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 11.00. Кинотеатр. Болх беш я «Фаьлгийн приключенеш дунен тӀа» яха киноклуб. Гойтаргда «Вешийна дола колыбельни» яха художественни фильм. 11.30. Кинотеатра фойе. Гойташ я «Эрзи» яхача республикански фотокружока хьалхара отчетни выставка. 14.00. Библиотека. Геолога ден хетаьь «Романтика поиска а открытий» яха беседа. 18.00. Лекцей зал.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка зуламаш хилара бахьанех цаӀ да балха за чакхъьйнначул тӀехьа тӀа шийн лоӀамагӀа водитела транспорт лелаеш хилар, хӀана аьлча цу хана водитель ше харжача маршрутагӀа сихагӀа дӀакхача гӀерташ хул, дийнахьа болх баь кӀаьдвенна хул.

Гаража кулгалхошта бӀаргалор кхераш сиха лелача водитела наькъашка лелара бохьонаш техкаш, лела йиш йоацача гӀолла лел, лелае бокъо йоацаш сиха ЦӀа автомашина лелаю.

26 марта бийсана 1 сахьат даьннача хана Грозне Ленина цӀерагӀча проспектагӀа водаш технологически транспорта Октябрьски управлене легковой автомобила водитела А. А. Абдулханова Дзержински улицагӀа дӀахьовзача хана шорогӀа хьайоагӀа легковой автомобиль тӀехъяллаца сабар даьдац. Из бахьан долаш машинаш вӀашка а кхийтта шин саг лозаваь.

ТӀехьагӀа гуча ма даллара водитель А. Абдулханов цхьан организацен гӀулакхе вахийта хиннав. 21 сахьат даьлча цигара мукъавалийтав из, цул тӀехьагӀа шийн гӀулакха машина лехкаш лийнная. Из бахьан долаш лый авари.

Наькъашка арабаьнаб мотоциклисташ, нудуьхьа наькъашка аварен а дукхагӀа хул, хӀана аьлча Ӏалха ара ца боалаш бахьаӀача парна цхьайола правилаш йиццьенай, наькъашка лоралуш лела везилга дицъ кхетадац.

Грозне, Октябрьски районерча Новопромысловски улицагӀа мехкдаьтта техникума дешархошa Онищенко Юрей, Чистяков Анатолей хьалхаьоаларгах хехка хийнай, «Ява» яха мотоциклаш. Цига уж вӀашка кхийттай. Царех цаӀ веннав, вож човвенна а яь больнице вихьав.

Доккха зулам хиннад Назрановски района, Ростов—Баку яхача наьъ тӀа. Назране вахаш волча «Жигули» яхача легковой автомашина водитель Х. М. Угурчиев ше водача оагӀорахьа йодача машинал хьалхавала а венна дукхьала йоагӀача трайлера тӀетехай шийн машина. «Жигули» водители цунца хиина пассажира бейнаб.

ДӀадахача кӀирагӀа (24—31 марта) республике наькъашка 62 авари хиннай, 5 саг веннав, 14 саг лозаваь.

НГӀАССР МВД ГАИ.

СУРТА ТӀА: укх деношка Грозне Сайханова цӀерагӀча улица тӀа хиина авари.

Г. МУРАДОВА сурт.

ДӀайха деношт оттаве а

ТЕЛЕВИДЕНИ

II ПРОГРАММА
2 АПРЕЛЬ

18.05 — «Гургаш» (нохчий меттала).
18.35 — Телевизионни фильм.
18.45 — Шоана, кхиншдаш везараш. И. Минтин. «Везамика».

4 АПРЕЛЬ
II ПРОГРАММА

16.35 — Венгри фашистски моастагӀех мукъальника 38 шу дизарга. «ТишъестногӀа эггара дӀамагӀа яр». Телевизионни фильм.
17.30 — Венгерски халкъа республикина Комаромски области художественни самодеятельноста даькъалацархой концерт.
18.00 — «Халкъа контроль болх беш я» (гӀалгӀай меттала).
18.10 — Фильм-реклама.
18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀоада».
18.25 — Киножурнал.
18.45 — «Объективо бени еу».

РАДИО

I ПРОГРАММА
2 АПРЕЛЬ

6.40 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
6.43 — «Юртара вахар». Хаоттамах бола хоам (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.36 — Хоамаш.
10.15 — «Общественни законаш» (гӀалгӀай меттала).
10.38 — Музыкальни антракт (гӀалгӀай меттала).
15.15 — «Къаьна доттагӀа». Х. Саракаева дувцар (нохчий меттала).
[illegible] — «Шун дахарагӀа». Иллеш дӀаоал М. Минцаевем, А. Долладовем (нохчий меттала).
16.00 — «Талантий дукха бесаш». Орековски культура ЦӀен художественни самодеятельноста даькъалацархой концерт (нохчий меттала).
17.15 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
17.45 — «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче» (эрсий меттала).
18.15 — «Вай доттагӀа — Ӏалам» яха радиожурнал (эрсий меттала).
18.45 — Социалистически хьал дневники (эрсий меттала).
18.55 — Музыкальни антракт (эрсий меттала).

II ПРОГРАММА УКВ

18.00 — Ю. Гаршин. «Композитор Вивальди Антонио». Вахарен кхоллами оагӀонаш.
18.18 — Магомедов Султана дӀаоалаш дола иллеш.
18.22 — «СалаӀара минуташ» (гӀалгӀай меттала).
18.42 — Нохч-ГӀалгӀай музыка концерт.
20.42 — А. Димаев. «ХӀирий кхо йиш».

3 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА
ГЕОЛОГА ДИ

7.18 — «Грозненский рабочий», газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
7.36 — Хаоттамах бола хоам. Музыка (нохчий меттала).
8.25 — «Шоана хоза хета аьнараш» (эрсий меттала).
11.20 — Геолога Денна хетаьь программа (эрсий меттала).
16.00 — «Школьный глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала).
16.00 — «Малеца доттагӀаш долчарна». Концерт (гӀалгӀай меттала).

II ПРОГРАММА УКВ

18.00 — В. Венгеродский. «Кармен» яхача операга бода минт.
18.36 — «Добрынин Вячеслава иллеш».
19.32 — «Сакъердамеча телегӀо тӀа» (нохчий меттала).
19.51 — «Геолога Денна хетаьь концерт (гӀалгӀай меттала).
20.21 — Шерра ьерна иллеш.

4 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.40 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «Кхаш лелалараш ахьа баьннаб». Корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
8.15 — «Передачай программа (нохчий меттала).
8.18 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.21 — «Автоинспектора бюллетень» (гӀалгӀай меттала).
8.31 — Венгерски халкъа муамаш (эрсий меттала).
9.15 — КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленума социализм — вахаре! «ЧӀоагӀъе къахьегама дисциплина, дукхагӀа кийнийта къахьегамах хьакуллаф». Корреспонденци (нохчий меттала).
9.30 — Венгри мукъальникеча Дента. «Республика дегӀаяьра шераш» (эрсий меттала).
9.45 — Ерригсоюзни ленински коммунистически субботника чаккхадоахаш» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Микрофона хьалха ба Нохч-ГӀалгӀай радион телевидени инструментальни ансамбли солисташ (нохчий меттала).
16.25 — М.-С. Плиев. «Хала дукъ». Романа оагӀонаш (гӀалгӀай меттала).
16.40 — «Закон, коллектив, саг» яха радиожурнал (эрсий меттала).
18.00 — Нерда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Нерда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Нерда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — Хоамаш.
19.30 — «Магирхой вахар» яха радиовыпуск (нохчий меттала).

II ПРОГРАММА УКВ

18.00 — М. Шолохов. «Сага кхел». Радиоспектакль. 2-гӀа дакъа.
18.59 — «Иллеш дӀаоал Усманов Имрана».
19.33 — «Атабай». Х. Сараева радиопьеса (нохчий меттала).
19.53 — Халкъа шира ашараш.
20.37 — ДӀаоал Ш. Эдисултанова.

Хоттамаш

Тахан республике гӀоллен Грознев кӀезиг - дукха моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 8—13 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 17—22, Грозне 19—21 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен хувцалуш моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 0—5, дийнахьа 16—21 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; белхахойн секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-85-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-84-75; кехаташ — 2-58-87; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-85-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-75; писем — 2-58-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ05118. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1750.